

WATER RAAKT ONS

*De verbindende kracht
van water bij de inrichting
van een veilig en
toekomstbestendig Rijnland*

MEERJARENPERSPECTIEF 2023-2026

& PROGRAMMABEGROTING 2023

WWW.RIJNLAND.NET

Hoogheemraadschap van
Rijnland

INHOUD

BEGROTING 2023 IN HET KORT 3

VOORWOORD 4

10 HIGHLIGHTS UIT HET COALITIEAKOORD 8

1. PROGRAMMA'S 12

 WATERVEILIGHEID

 VOLDOENDE WATER

 SCHOON EN GEZOND WATER

 WATERKETEN

 BESTUUR, ORGANISATIE
EN DIENSTVERLENING

2. RIJNLANDBREDE THEMA'S 36

 RIJNLAND KLIMAATADAPTIEF

 RIJNLAND CIRCULAIR

 ASSETMANAGEMENT EN ONDERHOUD

3. FINANCIEEL BELEID 46

4. RISICOGESTUURD WERKEN 52

5. **BEGROTINGSBIJLAGEN** 57

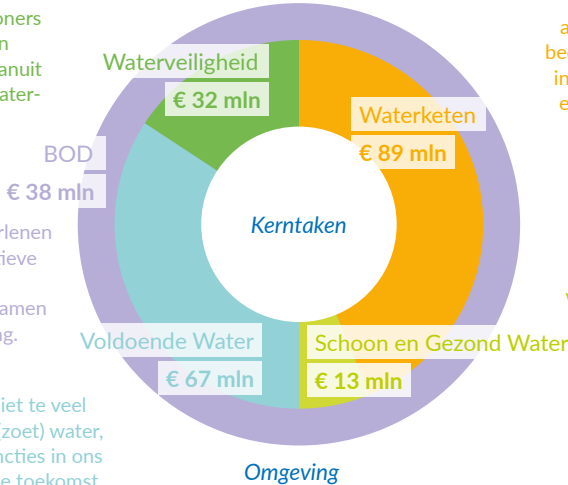

EXPLOITATIE: € 239 MILJOEN
incl. € 10 mln mutaties reserves

We beschermen het gebied, onze inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en watersysteem.

We besturen, organiseren en verlenen diensten op effectieve wijze en werken toekomstgericht samen met onze omgeving.

We zorgen voor niet te veel en niet te weinig (zoet) water, passend bij de functies in ons gebied, nu en in de toekomst.

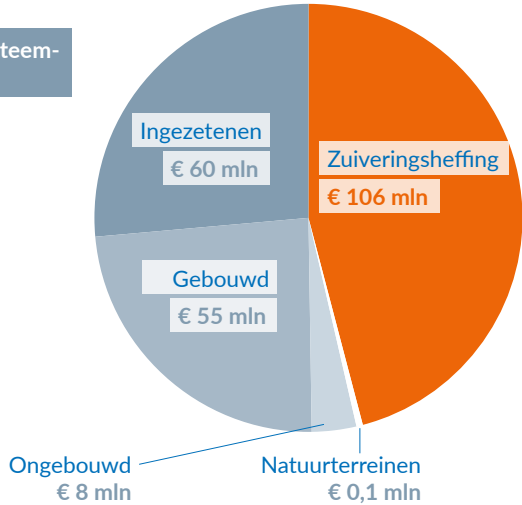
We zuiveren het afvalwater van 35.000 bedrijven en 1,3 miljoen inwoners, zo duurzaam en doelmatig mogelijk, samen met onze partners.

We zorgen voor schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woon-omgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen in het oppervlaktewater.

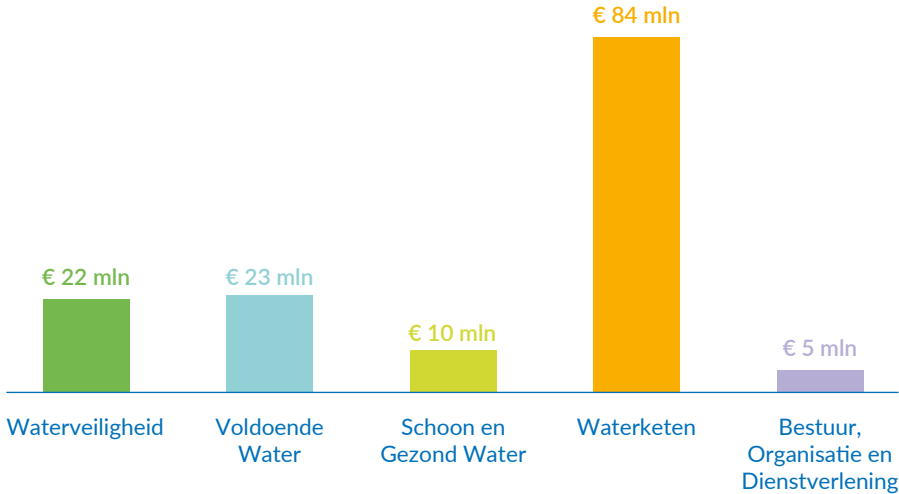
BELASTINGINKOMSTEN: € 229 MILJOEN

Watersysteem-heffing

Zuiverings-heffing

INVESTERINGEN: € 144 MILJOEN

Belastingtarieven (€)		2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Ingezetenenomslag per woonruimte	110,00	113,90	3,90	3,5%
2	Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0208%	0,0194%	-0,0014%	-6,8%
3	Omslag ongebouwd overig per ha.	87,50	89,20	1,70	1,9%
4	Omslag wegen per ha.	437,50	446,00	8,50	1,9%
5	Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	0,00	0,0%
6	Zuiveringsheffing per v.e.	65,85	68,95	3,10	4,7%
7	Verontreinigingsheffing per v.e.	65,85	68,95	3,10	4,7%

Indicatoren	Coalitieakkoord	Begroting 2023
Lastendrukstijging Toename totale belastingomvang	2023: 1,9%	4,5%
Absolute schuld Schuld in euro's, januari	2024: € 743 mln	€ 686 mln
Relatieve schuld Schuld als aandeel van belastingomvang	2027: max. 300%	299%
Aandeel kapitaallasten Rente en afschrijving als aandeel van belastingomvang	max. 34%	27%

EEN KEUZE VOOR NU EN LATER

We zijn in het vierde jaar van onze bestuursperiode, de finale. Lang hebben we gedacht dat we binnen de randvoorwaarden konden blijven van het coalitieakkoord en de mid-term. En dus konden vasthouden aan een tariefontwikkeling van net onder de twee procent en een relatieve schuld kleiner dan 300%. In combinatie met het uitgebreide investeringspakket de afgelopen jaren in onze directe leefomgeving, in mens, dier en milieu, zou dat het perfecte scenario zijn geweest. Helaas moeten we dat ideaal bijstellen. Dit jaar werden we allemaal geconfronteerd met uitzonderlijke omstandigheden: oplopende inflatie, hogere rentestanden, stijgende energieprijzen, krapte op de arbeidsmarkt, bijstelling van de cao en langere levertijden. Deze cocktail kon niet anders dan effect

hebben op onze begroting. En inderdaad zullen we de tarieven en de schuldpositie moeten aanpassen. Het goede nieuws is, onze uitgangspositie is gunstig, we hebben gespaard. We kunnen onze plannen overeind houden. We hoeven ook niet verder te bezuinigen op personeel. Door de inzet van reserves kunnen we de komende jaren namelijk blijven investeren tegen een maatschappelijk acceptabel tarief. Zo helpen we onze inwoners en bedrijven die het moeilijk hebben in een wereld die steeds duurder wordt. En kunnen we door met ons werk om het watersysteem verder klaar te maken voor de toekomst. Dat moet ook wel in een tijd dat het klimaat snel verandert. We staan voor grote transitie en uitdagende opgaven, waarbij we tegelijk onze wettelijke taken moeten waarmaken. Een nieuw

bestuur kan volgend jaar besluiten hoe verder. Hieronder lichten we onze keuzes toe.

Zoeken naar een evenwicht

We komen uit op een lastendrukontwikkeling van 4,5%. Dat is mogelijk omdat we in 2023-2026 de egaliseringsreserves volledig inzetten. Zouden we dat niet doen dan zou de lastendrukontwikkeling in 2023 uitkomen op 8,4% door externe kosten(ontwikkelingen). Het volop gebruiken van onze egaliseringsreserves vinden we verantwoord. Ze zijn immers juist bedoeld voor bijzondere omstandigheden zoals we die dit jaar tegenkomen. Bovendien houden we onze algemene reserves (weerstandsvermogen) gewoon overeind. We hadden ook kunnen kiezen voor een hoger

percentage dan 4,5%, en dus voor een kleinere onttrekking aan de reserves. Maar we weten dat op dit moment voor veel huishoudens en bedrijven elke euro telt. Omgekeerd weten we niet wat er gaat gebeuren met de economie, we kennen sombere maar ook optimistische modellen. Daarom kiezen we ervoor om de belastingbetaler komende jaren zoveel mogelijk te ontzien en voorzichtig uit te gaan van ietwat betere tijden op termijn.

Het inzetten van onze egalisereserves heeft consequenties, want daarmee houdt het volgende bestuur minder armslag om de lastendrukstijging te beperken. En we weten dat de kosten van sommige besluiten die we eerder namen (awzi's Haarlem Waarderpolder en Zwanenburg) zullen drukken op de

begroting, met name na 2027. Ook met de inzet van nieuwe technologieën en innovaties kunnen we deze kostenontwikkelingen niet wegnemen.

Maatregelen voor de toekomst

De komende jaren blijven de investeringen op hoog niveau, vooral door de benodigde renovaties en vernieuwingen in de waterketen. In het coalitieakkoord hebben we al een eerste aanzet hiervoor gegeven na jaren van investeren in waterveiligheid en voldoende water. In de mid-term hebben we vervolgens de investeringsplanning voor de waterketen zeer fors verlaagd. In het nu voorliggende MJP hebben we middelen opgenomen om de assets de komende jaren op orde te brengen en te houden. Dit laat onverlet dat

er nog een lange weg te gaan is om de waterketen op orde te krijgen. Daarbij komt dat strengere lozings-eisen en wettelijke doelen op het gebied van circulariteit gaan leiden tot aanvullende maatregelen en dus aanvullende kosten (en baten) en de noodzaak meebrengen dat de keten op orde komt. Forse investeringen, voornamelijk vallend buiten deze MJP-periode, zullen daarvoor nodig zijn. Opvolgende besturen zullen voor deze opgave gesteld staan.

In de praktijk

Wat betekent een lastendrukontwikkeling van 4,5% voor onze inwoners en bedrijven? Een eenpersoonshuishouding in een huurhuis betaalt in 2023 zeven euro meer dan in 2022, en een meerpersoonshuishouden in

WAT WE REALISEREN IN 2023

een eigen koophuis acht euro meer (bij WOZ-waarde € 350.000). Voor de relatieve schuldenpositie betekent het dat we uitkomen op 299% in 2023, waarmee Rijnland vooralsnog in de middenmoot zit van de waterschappen. Met deze cijfers blijft het volledige investeringsprogramma overeind zoals we dat in 2021 overeenkwamen. Ook kan Rijnland vasthouden aan een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid.

Een verstandige ondergrens

Het is goed om in herinnering te roepen dat we bij de mid-term 2021 al onze projecten en de personeelsbegroting onder de loep hebben gelegd om te zien of we hierop kunnen besparen. We hebben toen ook gekeken welke kosten we beter kunnen doorschuiven, of juist nu moeten nemen, met het oog op baten op korte en lange-termijn. De uitkomst van deze exercitie hebben we een plek gegeven in ons huidige beleid (MJP 2022-2025). De facto hebben we toen onze ambitie, exploitatie, investeringen en personele capaciteit naar beneden bijgesteld. Dat was ook nodig om onze bestuurlijke opvolgers ruimte te geven. Maar het gevolg is ook, dat de rek er nu echt uit is. Het verder versoberen van onze plannen en ambities vinden we niet meer verantwoord gelet op onze zorgplicht, wettelijke taken, en de benodigde vernieuwing van de waterketen, maar ook van het watersysteem. Uiteraard hebben we nog wel een check gedaan of alles uit 2021 nog klopt. Deze bevestigt dat een verstandige ondergrens is bereikt.

Bovenal werken we verder aan het klimaatrobuuster maken van ons gebied, samen met partners en belanghebbenden. Dan doen we door water en bodem meer sturend te maken in de ruimtelijke inrichting en door gebiedsgericht maatwerk. Volgens de visie en aanpak die we in 2022 hebben vastgelegd in ons Waterbeheerprogramma: Water wijst de weg. En natuurlijk gaan we door met onze reguliere bedrijfsvoering, zoals bijvoorbeeld het beheren van het waterpeil, het zuiveren van afvalwater en het schonen van watergangen. Een greep uit de plannen voor 2023:

- Vastleggen van klimaatbestendigere regels in de Waterschapsverordening (aankunnen van 90 mm-bui)
- Afronden van aanleg Piekberging Haarlemmermeer, als mogelijkheid voor tijdelijke opvang van 1.000.000 m³ boezemwater
- Participeren in gebiedsontwikkelingen, zoals nieuwe woonwijken en ruimtelijke processen, zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied, het Woningbouwprogramma en de Veenweide-strategieën
- Toetsen en versterken van kades en keringen, zoals van de Oude Rijn bij Alphen a/d Rijn (met aanleg van natuurvriendelijke oevers en herstel van oude jaagpad)
- Op diepte houden van watergangen, zoals bijvoorbeeld baggerwerk in Bollenstreek, en blijven vernieuwen van onze honderden poldergemalen, beiden om het watersysteem vitaal te houden en te verbeteren
- Zeker stellen van de zoetwateraanvoer in droge tijden, zoals door capaciteitsvergroting van de klimaatbestendige wateraanvoer uit regio Utrecht (KWA)
- Maatregelen nemen ter verbetering van de waterkwaliteit en de biodiversiteit, zoals het KRW-project in de Polder Bloemendaal (i.s.m. Staatsbosbeheer), het ondersteunen van agrariërs (landbouwportaal) en het ecologisch inrichten en beheren van eigen terreinen
- Starten met de nieuwbouw van afvalwaterzuiveringsinstallatie Zwanenburg, die ook het rioolwater uit Heemstede en Haarlem-Schalkwijk gaat verwerken
- Doorgaan met verduurzamen van onze bedrijfsvoering, zoals opwekken van eigen energie (aanleg zonneweide awzi Bodegraven), terugwinnen van schaarse stoffen (fosfaat uit zuiveringsslib) en inkopen van circulaire grondstoffen

Innovatie en overdracht

Zo ligt er ook deze MJP-periode weer een mooi pakket aan maatregelen. Ondanks alles waarmee we worden geconfronteerd. En ook behoren we opnieuw tot de top van de waterschappen als het gaat om investeren in nieuwe technieken. We willen dat vooral zo houden, daarom werken we op dit moment business cases uit op het gebied van energie, circulaire economie en digitale transitie. Zo kan een nieuw bestuur, bij de coalitievorming in het voorjaar van 2023 direct keuzes maken om op deze dossiers te versnellen.

Finale

De finale van dit bestuur is anders dan we vier jaar geleden hadden kunnen weten, toch eindigen we ook nu met een positieve noot. Al onze medewerkers zetten zich iedere dag met vol enthousiasme in om water de plek te geven die het verdient. Dat doen zij bij het maken van plannen met partners, bij het bouwen van gemalen en zuiveringen, en bij de keukentafelgesprekken met bewoners. Er komt veel af op onze organisatie af, met oplopende overlast van verdroging én van piekbuien, zorgen over de waterkwaliteit (fosfaat, stikstof, KRW) en vraagstukken bij het duurzaam

inrichten van de publieke ruimte. Water en bodem zijn daarbij sturend, onderkent ook het kabinet. Het maakt dat ons werk belangrijker is dan nooit tevoren. Het nodigt uit om met misschien nog wel meer energie en creativiteit dit laatste jaar in te gaan, dan waar we in 2019 mee begonnen. We zien met vertrouwen en interesse 2023 tegemoet. En we danken iedereen voor de prettige samenwerking.

Leeswijzer

Achtereenvolgens leest u over:

1. Tien Highlights bij het coalitieakkoord

De highlights zijn door de VV vastgestelde belangrijke aandachtspunten.

2. Bestuursprogramma's

De vijf bestuursprogramma's zijn: Waterveiligheid, Voldoende water, Schoon en gezond water, Waterketen en Bestuur, organisatie en dienstverlening. Conform de Waterschapswet moeten alle activiteiten en kosten van het waterschap zijn ingedeeld in door de VV vastgestelde bestuursprogramma's.

3. Rijnlandbrede thema's

Hierin staan actuele zaken die een belangrijke rol spelen in alle bestuursprogramma's:

- Rijnland klimaatadaptief: Water en bodem sturend in de ruimtelijke ordening
- Rijnland circulair
- Assetmanagement en omslag naar risicogestuurd onderhoud

De bijbehorende kosten en activiteiten zijn verdeeld over de vijf bestuursprogramma's.

4. Begrotingsoverzichten

Ten slotte volgt de financiële uitwerking met o.a. belastingtarieven en praktijksituaties, de risicoparaagraaf en de begrotingsbijlagen.

10 HIGHLIGHTS

UIT HET
COALITIEAKKOORD

HIGHLIGHTS

Bij het coalitieakkoord (voorjaar 2019) zijn tien highlights geformuleerd, als bijzondere bestuurlijke aandachtspunten. De VV besloot najaar 2019 om ze nader te laten uitwerken en apart over de voortgang te laten rapporteren in elk planning- en control-document. Daarom vindt u ze weer in deze meerjarenbegroting.

ONTWIKKELING

Gedurende deze bestuursperiode zijn de highlights en bijbehorende indicatoren verder ontwikkeld en nader opgenomen in de reguliere bestuursprogramma's. Ook zijn ze verwerkt in het WBP6, veelal als onderdeel van een vernieuwde, meer integrale aanpak. Daarom rapporteren we de bij de volgende planning- en control-cyclus over de voortgang binnen de programma- en themahoofdstukken, en niet meer apart.

01

WE ZETTEN HET BELANG VAN WATER OP DE KAART. WATER-BEWUSTZIJN IS ONMISBAAR IN DEZE COMPLEXE DELTA.

DOEL

Vergroten van het waterbewustzijn van onze inwoners, bedrijven en medeoverheden, waarbij ze weten wat ze zelf kunnen en moeten doen om te komen tot een klimaatbestendige en waterrobuuste leefomgeving.

INDICATOREN

1. Hoeveel inwoners van Rijnland zijn bekend met het werk van het waterschap en het thema klimaatverandering?
Meting 2021: 65%
Doel 2023 e.v.: 75%
2. Hoeveel van de Rijnlandse jongeren (8–15 jaar) bereiken we via gastlessen/educatie?
Meting 2020: 11%
Doel 2023: 50%
WBP6-doel 2028: 70%
3. Qua opkomstpercentage bij de komende verkiezingen in de top 3 staan.
Stand 2019: 6e plaats
Doel 2023: 3e plaats of hoger

ONTWIKKELING

- De doelen voor versterken waterbewustzijn zijn in het WBP6 opgenomen, bij actiepunten onder ('tegel') Rijnland klimaatadaptief.
- Zie verder: hoofdstuk Rijnland klimaatadaptief in deze begroting.

02

WE VERBETEREN DE SCHULDENPOSITIE VOOR ONZE KINDEREN EN KLEINKINDEREN.

DOEL

Voorkomen dat volgende generaties een hoge schuldenlast erven.

INDICATOREN

1. Absolute schuld.
Stand 31-12-2021: € 622 mln
Prognose eind 2023: € 761 mln
2. Relatieve schuld (als aandeel van belastingopbrengst)
Stand 31-12-2021: 285%
Prognose begin 2023: 299%.
begin 2024: 316%

ONTWIKKELING

- Beheersing schuldenpositie is in het WBP6 opgenomen als één van de financiële doelen en indicatoren.
- Zie verder: hoofdstuk Financiële uitwerking deze begroting.

03

WE WERKEN AAN EEN
KLIMAATBESTENDIGE STAD
EN PLATTELAND.

DOEL

De meest recente klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de klimaatontwikkelingen sneller gaan dan gedacht. In nauwe samenwerking met onze partners werken we aan een robuust watersysteem en anticiperen we op verdere ontwikkelingen.

INDICATOREN

1. Wateroverlast: percentage van het beheergebied dat voldoet aan de provinciale wateroverlastnormen.
Stand 2021: 82%
Doel 2023: 85%
Doel eind 2027: 100%
2. Zoetwater: capaciteit/beschikbaarheid voorzieningenniveau (o.a. KWA).
Stand 2020: 7 m³ per seconde
Doel 2023 e.v.: 15 m³ per seconde, na afronding KWA-trajecten

ONTWIKKELING

- De doelen voor voldoen aan wateroverlastnormen (2027) en weerbaarheid tegen zoetwatertekorten (2050) zijn opgenomen in het WBP6.
- Zie verder: hoofdstuk Voldoende water in deze begroting.

04

WE MAKEN EEN OMSLAG
VAN CORRECTIEF NAAR
RISICOGESTUURD ONDERHOUD VAN
ONZE ZUIVERINGEN EN GEMALEN.

DOEL

In het coalitieakkoord hebben we afgesproken om in 10 jaar een omslag te maken van vooral correctief naar risicogestuurd planmatig onderhoud.

INDICATOREN

1. Het deel van de installaties dat we preventief onderhoud conform de onderhoudsconcepten die al opgesteld zijn, als graad voor de genoemde transitie.
Stand 2022: 83%
Doel 2023: 90%
Doel 2026: 98%
2. Het deel correctief onderhoud dat we binnen de gestelde termijn uitvoeren.
Stand 2022: 64%
Doel 2023: 70%
Doel 2026: 80%

Ontwikkeling

- De omslag in onderhoud van correctief naar risicogestuurd planmatig onderhoud pakken we aan als onderdeel van het assetmanagement.
- Zie verder: hoofdstuk 'Onderhoud conform assetmanagement'.

05

KRW EN BIODIVERSITEIT
VERTALEN WE IN CONCRETE
MAATREGELEN.

KRW

DOEL

Voor alle 40 KRW-waterlichamen de door Rijnland gestelde biologische doelen te gaan halen (inspanningsverplichting). De geplande KRW-maatregelen voor alle 40 KRW-waterlichamen uitvoeren (resultaatverplichting).

INDICATOREN

1. Trend (neerwaarts) van de fosfaat- en stikstofgehalten in de boezem en de polders gemeten over de laatste 10 jaar. We kijken naar de fosfaatconcentratie als leidende parameter, omdat dit een sturende parameter is voor de biologie.
Stand 2021: trends overwegend neerwaarts
Doel 2023 e.v.: fosfaatconcentraties op zoveel mogelijk meetpunten dalend
2. Percentage KRW-lichamen met goede biologische toestand (vissen, waterplanten, macrofauna en algen).
Stand 2022: 25% goed. Doel 2023: 30% goed Doel 2027: 100% goed (KRW-inspanningsplicht), 100% maatregelen uitgevoerd (KRW-resultaatplicht)

ONTWIKKELING

- Realiseren van schone meren en plassen in het kader van de KRW (2027) is opgenomen in het WBP6.
- Zie verder: hoofdstuk Schoon en gezond water in deze begroting.

05

KRW EN BIODIVERSITEIT
VERTALEN WE IN CONCRETE
MAATREGELN.

DOEL - BIODIVERSITEIT

Versterken van de biodiversiteit op eigen terreinen, bij gebouwen en de oppervlaktewateren. Naast het delen van kennis intern en samenwerken met partners zoals beschreven in het Actieplan Versterking Biodiversiteit.

INDICATOREN

1. Toename populatie van bedreigde soorten op eigen terreinen (sinds 2019).

Stand 2020: nulmeting uitgevoerd

Doel 2023: toename

2. Percentage locaties met genomen maatregelen

Stand 2021: op alle awzi-terreinen maatregelen uitgevoerd en div. overige locaties

Doel 2023: inrichtingsplannen voor nieuwe grote awzi's, bloemrijke dijken e.a. meetwijze (percentage) standaardiseren

Doel 2026: bloemrijke dijken 100%, assets met maatregelen 100%

ONTWIKKELING

- Versterken van de biodiversiteit (op de bij Rijnland in onderhoud zijnde assets) is opgenomen in het WBP6.
- Zie verder: hoofdstuk Schoon en gezond water in deze begroting.

06

MET NIEUWE TECHNIKEN
WERKEN WE TOE NAAR
ENERGIENEUTRALITEIT.

DOEL

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2030. We gebruiken zo min mogelijk energie en wekken zelf schone energie op.

INDICATOR

Aandeel duurzame energieopwekking in totaal energiegebruik, uitgedrukt in % energieneutraliteit

Stand 2021: 59%

Doel 2023: 63%

Doel 2030: 100%

ONTWIKKELING

- De doelstelling energieneutraal werken vanaf 2030 is opgenomen in het WBP6.
- Zie verder: hoofdstuk 'Rijnland circulair' en de programmahoofdstukken in deze begroting.

07

WE BEVORDEREN ONDER-
NEMEND EN STRATEGISCH
SAMENWERKEN.

DOEL

Commitment van onze partners om water meer sturend te laten zijn in de ruimtelijke inrichting, en bij de uitvoering van hun beleid en opgaven waar mogelijk bij te dragen aan de Rijnlandse (kern)taken.

INDICATOREN

Organisatie en bestuur hebben in 2022 nader invulling gegeven aan samenwerking, aanpak, doelen en indicatoren voor het realiseren van een klimaatadaptieve inrichting van onze omgeving. Dit zal de komende jaren verder worden ontwikkeld.

ONTWIKKELING

- Water meer sturend maken in de ruimtelijke ordening heeft een centrale, leidende rol gekregen in het WBP6. Met onder meer: 1. Voorlopige uitwerking doelen: alle gebieden klimaatbestendig in 2050, 2. De aanpak: regels aanscherpen en actief betrokken zijn bij ontwikkelingen, 3. Indicatoren: voortgang van stresstesten e.a.
- Zie verder: het hoofdstuk Rijnland klimaat-adaptief in deze meerjarenbegroting.

08

WE ZORGEN DAT OVERIG
WATER GEBAGGERD WORDT EN
GEVEN ZO DOORSTROMING EN
WATERKWALITEIT EEN IMPULS.

DOEL

Om de doorstroming en waterkwaliteit in overig water een impuls te geven neemt Rijnland het initiatief om ervoor te zorgen dat de niet-primaire oppervlaktewateren die in onderhoud zijn van derden binnen 15 jaar op diepte zijn, conform de legger (coalitieakkoord). In de mid-term heeft Rijnland ervoor gekozen om in deze bestuursperiode enkele pilots uit te voeren.

INDICATOREN

Stand 2022: pilots gestart, kennisontwikkeling

Doel 2023: afronding pilots, vertalen resultaten in strategie en kosten

Doel 2034: conform legger

ONTWIKKELING

- Bepalen van strategie en begroting door volgend college, op basis van deze pilots.
- Zie ook: hoofdstuk Voldoende water in deze begroting.

09

WE BIEDEN EEN WENKEND
PERSPECTIEF IN LANDELIJKE EN
STEDELIJKE GEBIEDEN DIE
KAMPEN MET BODEMDALING.

DOEL

Om stedelijke en landelijke gebieden met bodemdaling een wenkend perspectief te bieden pakt Rijnland het bodemdalingdossier proactief op zoals in de binnenstad van Gouda en neemt Rijnland het initiatief voor een samenwerkingspilot in landelijk gebied.

INDICATOR

Aantal gebiedsprocessen met bodemdaling als hoofd- of neven doel waar Rijnland actief aan deelneemt

Stand 2022: 9

Doel 2023: 9

Doel 2026: 9

ONTWIKKELING

- Rijnlands visie op onze rol bij bodemdaling heeft een belangrijke plaats gekregen in het WBP6. Zie onder meer de WBP-tegels: 'Maak het veen veerkrachtig', 'Regiodeal Groene Hart' en 'Nieuwbouw polders Groene Hart'.
- In 2023 participeert Rijnland in de Provinciale veenweidestrategieën en het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waar keuzes over bodemdaling worden gemaakt.
- Zie verder: hoofdstuk Voldoende water in deze begroting.

10

WE IMPLEMENTEREN DE
OMGEVINGSWET EN MAKEN
HET ONZE INWONERS
EENVOUDIGER.

DOEL

Digitaal werken en 1-loket gedachte toepassen.

INDICATOR

Klanttevredenheid, metingen vanaf 2023.

Stand 2021: werkend in geest Omgevingswet, participierend en adviserend

Doel 2023: vaststelling Waterschapsverordening, aansluiting Digitaal Stelsel

Doel 2026: toenemende klanttevredenheid, te meten vanaf 2023

ONTWIKKELING

Verdere implementatie werkwijzen Omgevingswet.

PROGRAMMA'S

VANUIT DE KERNTAKEN WERKEN WE AAN
EEN TOEKOMSTBESTENDIGE & DUURZAME LEEFOMGEVING

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

Portefeuillehouder: **Bas Knapp.**

Directeur: **Simone Boogaard.**

Resultaatmanager: **Niels Minnen.**

We beschermen ons beheergebied, de inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, de rivieren en het regionale watersysteem.

DOEL

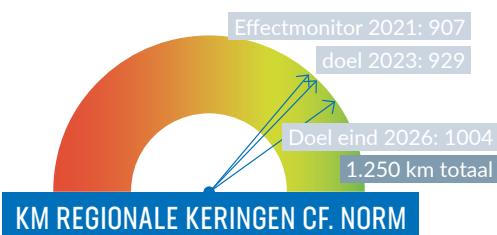
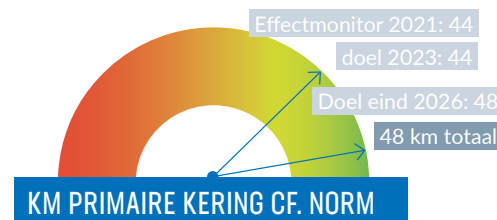
1. De primaire keringen voldoen in 2050 aan de landelijke norm
2. De regionale keringen, die in 2012 zijn afgekeurd, voldoen in 2030 aan de provinciale norm.¹

STAND VAN ZAKEN

Het versterken van de regionale keringen ligt redelijk op koers. Na de vele kilometers die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd, zien we nu veel complexe strekkingen in het programma, wat de voortgang enigszins remt.

Zie ook: [Effectmonitor 2021 - Veiligheid](#)

INDICATOREN

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2023

- 1 We werken door aan de versterking van de regionale keringen in een tempo waarop we de afspraken met de provincies nakomen.

- 2 We werken aan de versterking van de Mallegatsluis en Keersluis in de IJsseldijk Gouda.
- 3 We dienen een plan van aanpak in voor de verkenningsfase om subsidie te verwerven voor het op orde brengen van de overige kunstwerken in primaire waterkering in Gouda en Spaarndammerdijk.
- 4 We actualiseren de beleidsregels voor dagelijks onderhoud waterkeringen aan de hand van het VV-besluit over schade aan keringen.
- 5 We voeren de inspectie van de regionale keringen in 2023 uit in de geest van het nieuwe beleid dat eind 2022 is vastgesteld.
- 6 We houden voorjaarsinspectie en handelen de schadepunten daaruit af.
- 7 We ronden de technische uitwerking van de volgende toetsronde van de regionale keringen af.
- 8 We participeren in de Meegroeidijk, om circulariteit verder uit te werken voor dijkverbetering.
- 9 We verwerken de uitkomsten van het onderzoek naar de dijkafschuiving in de MT-polder in de toetsronde van de regionale keringen.
- 10 We gaan voor de waterveiligheidsstaak aan de slag met water meer sturend kunnen maken bij de inrichting van de leefomgeving.

TOTAAL €

Investerings 2023	€22 mln
Exploitatie 2023	€33 mln

Afwegingen

Het verbeteren van de kunstwerken in de primaire keringen zetten we voort zoals afgesproken met het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

De voortgang van de verbetering regionale keringen valt iets terug in voortgang. De onderhanden opgave kent meerdere complexe en dure strekkingen (veel bebouwing en constructieve oplossingen) die veel vragen van de beschikbare middelen en capaciteit. Daarnaast wordt de vertraging in de voorbereidingen tijdens Corona nu zichtbaar in de uitvoering van de projecten. We zien dit verderop in de MJP-periode herstellen en werken hard door om in 2030 op orde te zijn.

Het aantal schadepunten in de inspectie van de regionale keringen neemt toe. Daarnaast gaat Rijnland meer schadepunten zelf oppakken als uitkomst van het VV-besluit over schade aan keringen. Dit besluit wordt in 2023 uitgewerkt in de regels, maar de inspectie en herstel van schadepunten doen we al in de geest van de nieuwe regels. Hiervoor is in de onderhoudsbegroting extra geld opgenomen. In 2023 en 2024 gaan we de bevindingen evalueren, inclusief de budgetten.

Na de nieuwe toetsronde in 2024 hebben we een nieuw inzicht in de veiligheid van onze regionale keringen. Dit actuele beeld is de basis voor een nieuwe prioritering van de opgave. Dit kan betekenen dat

strekkingen die de komende tijd op de planning staan minder urgent blijken, maar andere strekkingen eerder moeten worden aangepakt. Op basis van de opgave die dan voorligt gaan we het gesprek aan met het bestuur en de provincies over een nieuw programma, inclusief de benodigde middelen.

Wat is ons doel en wat doen we daarvoor?

Rijnland ligt grotendeels onder zeeniveau en blijft daarom niet droog zonder duinen, dijken en kades. We beschermen ons beheergebied en de inwoners tegen overstromingen. Belangrijke doelen daarbij zijn dat de primaire keringen voldoen in 2050 aan de landelijk norm en dat de regionale keringen, die in 2012 zijn afgekeurd, in 2030 voldoen aan de provinciale norm. De aanpak bestaat uit drie lagen. We noemen dat meerlaagsveiligheid.

Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)

Rijnland vervult hier zijn wettelijke zorgplicht: Rijnland heeft als beheerder de taak om waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. In het kader van de zorgplicht verhogen en versterken we regelmatig onze keringen, bijvoorbeeld doordat ze door bodemdaling te laag zijn geworden. We zetten daarnaast advisering, inspectie, vergunningverlening, toezicht en handhaving in.

De belangrijkste werkzaamheden in de komende MJP-periode zijn:

- We brengen onze beleids- en uitvoeringsregels verder in lijn met ons nieuwe beleid mede op basis van de nieuw vast te stellen klimaatregels, de vastgestelde kustnota en de BOB schade aan keringen.
- We stemmen de Keur en Beleidsregels af op de Kustnota, om verplaatsing van seizoenspaviljoens in 2024 mogelijk te maken.
- We gaan voor de waterveiligheidsstaak aan de slag met water meer sturend kunnen maken bij de inrichting van de leefomgeving.
- We werken door aan het uitwerken van de thema's uit de Kustnota en Nota waterveiligheid, waaronder de onderzoeksopdrachten.
- We gaan verder met de Systeemstudie om zo inzicht te krijgen in ons (totale) waterveiligheidssysteem om van hieruit te kijken naar de normering en deze aan te laten sluiten bij ontwikkelingen.
- De eerste resultaten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging vertalen we naar nieuwe klimaat-scenario's en we bepalen de impact op de Rijnlandse kustveiligheid.
- We voltooien de landelijke beoordelingsronde van de primaire keringen, zodat we eind 2023 een nieuw veiligheidsbeeld kunnen laten zien.
- We werken ook aan de nieuwe toetsing van de regionale waterkeringen die in 2024 afgerond moet zijn.
- We brengen de afgekeurde delen van de primaire kering langs de Hollandse IJssel en de kunstwerken in Spaarndam op orde.

- We zorgen jaarlijks dat gemiddeld 20 kilometer regionale kering op orde komt (in 2012 voldeed 498 km niet aan de normering). We gaan hier tot en met 2024 op volle kracht mee door. In 2024 zijn alle regionale keringen voor de tweede maal getoetst en volgt naar verwachting een nieuw versterkingsprogramma.
- We beschermen de waterkeringen tegen de graverij van muskusratten en andere invasieve exoten. We zetten de samenwerking met andere waterschappen voor het muskusrattenbeheer voort, inclusief het proces van terugdringen tot de landsgrens.
- We houden periodieke inspecties van de keringen (reguliere jaarlijkse voorjaarsinspecties) waarbij we alle keringen binnen het beheergebied inspecteren. Geconstateerde schadepunten herstellen we binnen een jaar (buitengewoon onderhoud door Rijnland, dagelijks onderhoud door de eigenaar).
- We evalueren in 2024 de gevolgen van de uitkomsten van de BOB Schade aan keringen.
- Waar mogelijk bevorderen we het recreatief gebruik en versterken we de biodiversiteit op keringen door waar mogelijk de kering biodivers in te zaaien en oevers zo natuurlijk mogelijk in te richten.
- We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op de waterkeringen. Dit doen we met voorlichting, planadvisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)

- We adviseren onze partners en inwoners over keuzes in de ruimtelijke inrichting.
- We hebben voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen door middel van overstromingsbeelden en geven inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.
- We zetten ons actief in om het bewustzijn over het wonen en werken in een overstroombaar gebied te vergroten. We doen dit onder andere met klimaatstresstesten (inclusief risicodialogen) in gemeenten, met overstromingskaarten opgenomen in klimaatatlassen en met een spoor tussen de calamiteitenorganisatie en de veiligheidsregio's waarin we specifiek kijken naar de gevolgen van overstromingen.

Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten

Calamiteiten kunnen we helaas nooit uitsluiten.

Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteitsincidenten zoals illegale lozingen, of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties.

Resultaten in de planperiode:

- We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.
- De calamiteitenorganisatie van Rijnland (Slank & Gespied), die gevuld is met eigen medewerkers, komt bij alarmering in actie. De calamiteitenorganisatie wordt opgeleid, getraind en geoefend in voorbereiding op calamiteiten, mede gebruikmakend van evaluaties van recente incidenten zoals de dijkverschuiving bij Reeuwijk.
- Het borgen van slagvaardig en doelmatig optreden kunnen we niet alleen. In ons gebied hebben we te maken met 4 veiligheidsregio's, 30 gemeenten en 2 provincies die elk een eigen rol hebben. Wij onderhouden met hen dan ook actief contact. De calamiteitenzorg betreft alle programma's en taken van Rijnland.
- We werken de vervanging van de vier balgstuwen in de ringvaart Haarlemmermeer verder uit, afhankelijk van besluitvorming hierover in de VV.

Het goed voorbereiden op calamiteiten speelt dus niet alleen bij het thema Waterveiligheid, maar ook bij andere thema's. Om dubbelingen in tekst te voorkomen staat het onderwerp calamiteitenbestrijding beschreven in deze paragraaf; de kosten zijn opgenomen in programma BOD.

Financieel

Waterveiligheid, € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto investeringen	24,3	22,1	25	32	27
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	29,4	32,6	34	35	37

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2023 zijn voor versterking van de regionale keringen (€ 20,0 mln) en de noodmaatregelen voor de kunstwerken in de Spaarndammerdijk (€ 1,0 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2023:

- De bijdrage aan het HWBP (€ 13,4 mln)
- Afschrijving en rente van aanleg en verwerving waterkeringen (€ 11,8 mln)
- Muskusrattenbeheer (2,6 mln)
- Onderhoud aan de waterkeringen (€ 2,5 mln)

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2023 per saldo met € 3,2 mln t.o.v. de programmabegroting 2022.

De belangrijkste verhogingen zijn:

- Hogere kapitaallasten (€ 1,6 mln) door met name hogere rente (€ 1,1 mln)
- Hogere bijdrage aan het HWBP (€ 0,5 mln)
- Hogere personeels- en I&A lasten vanwege gewijzigde doorbelasting en loonkostenontwikkeling (CAO en pensioenpremie) (€ 0,5 mln)
- Hogere bijdrage muskusrattenbeheer vanwege inflatie en terugdringen tot de landsgrens (lange termijn) (€ 0,4 mln)
- Hogere kosten voor dijkversterkingen door met name prijsstijgingen (€ 0,2 mln)

“RIJNLAND ZORGT
VOOR EEN GOEDE
BESCHERMING TEGEN
OVERSTROMINGEN.”

PROGRAMMA

VOLDOENDE WATER

Portefeuillehouders: *Sjaak Langeslag*
(incl. baggeren overig water) en *Waldo von Faber*
(incl. peilbeheer). Klimaatbestendige stad/platteland:
Marco Kastelein, Bas Knapp. Directeur: Simone
Boogaard, Resultaatmanager: Henno van Dokkum.

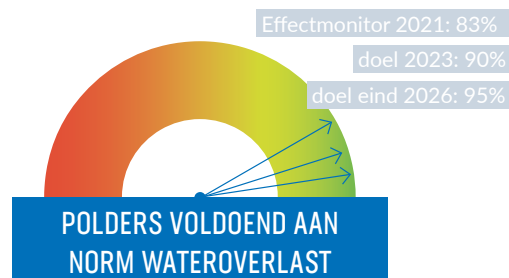
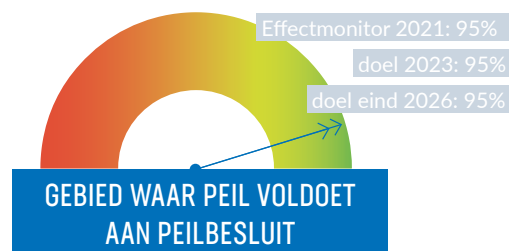
Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor voldoende water. Niet te veel, niet te weinig, maar precies genoeg voor inwoners, bedrijven en natuur.

DOEL

- 1 Rijnland zorgt voor peilbesluiten die passen bij de functies en kenmerken van het gebied
- 2 Rijnland voert het peilbeheer uit volgens de peilbesluiten (WBP6: streefwaarde 90% van het gebied)
- 3 Eind 2027 voldoet het beheergebied aan de normen voor wateroverlast

- 4 Rijnland zorgt samen met de omgeving dat het beheergebied in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekorten
- 5 Rijnland bespaart in de planperiode 1,5 TJ energie in het watersysteem

INDICATOREN

STAND VAN ZAKEN

Rijnlands watersysteem is behoorlijk goed op orde. Het peilbeheer was in 2022 voor ca. 93% conform peilbesluit, maar vergt door extreme weersituaties steeds vaker extra inspanningen. Zo kende 2022

een droogtecalamiteit die 2 maanden duurde. Het in stand houden van de assets vraagt een voldoende hoog investeringsniveau en voldoende tempo in de realisatie. Tenslotte werken we hard aan het klimaatrobuuster maken van boezem en polders.

Zie ook: [Effectmonitor 2021 - VW](#)

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2023

- 1 We handhaven het peil conform de peilbesluiten
- 2 We experimenteren met slimmer sturen van de gemalen
- 3 We onderhouden het watersysteem en houden de assets in stand
- 4 We werken eraan dat het gebied in 2027 voldoet aan de wateroverlastnormen
- 5 De werkzaamheden aan de Piekberging Haarlemmermeer zijn gereed
- 6 We starten met het actualiseren van de boezemstudie op basis van nieuwe klimaatscenario's
- 7 We participeren in gebiedsprocessen voor het NPLG en Provinciale veenweide strategieën

TOTAAL €

Investerings 2023	€ 23 mln
Exploitatie 2023	€ 67 mln

Wat is ons doel?

Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor voldoende zoetwater. Niet te veel, niet te weinig, maar precies genoeg - voor inwoners, bedrijven en de natuur.

Wat doen we daarvoor:

- We zorgen voor goed peilbeheer
- We houden het watersysteem in stand
- We beperken de gevolgen van wateroverlast
- We zorgen voor voldoende zoet water
- We reguleren
- We werken samen

Peilbeheer

Het kader voor het peilbeheer is het peilbesluit. Het actualiseren van de peilbesluiten is een continuproces. We streven er naar dat 90% van de peilbesluiten actueel is². Het peil wordt continue gestuurd door de inzet van gemalen en andere kunstwerken. Het doel is dat het daadwerkelijke peil in meer dan 90% van de gevallen voldoet aan het peilbesluit.

Nieuwe technologie zorgt ervoor dat we steeds slimmer kunnen sturen in het peilbeheer. Dit vraagt ook bestuurlijke afwegingen: wat is belangrijk? In 2023 willen we dit bestuurlijke gesprek starten. Intussen doen we in pilotprojecten zoals 'aanbod duurzame energie' ervaring op met slimmer sturen.

Ons beheergebied is onderdeel van een groter

watersysteem. Daarom werken we in het kader van 'Slim watermanagement' samen met andere waterbeheerders, in de regio's Amsterdam-Rijnkanaal/ Noordzeekanaal en Rijn-Maasmonding. Extreme situaties, zowel wateroverlast als droogte, kunnen we alleen in nauwe samenwerking het hoofd bieden.

Met de komst van de Omgevingswet krijgt Rijnland ook taken in het grondwaterkwaliteitsbeheer. In nauwe samenwerking met provincies en omgevingsdiensten doet Rijnland hier de komende planperiode verdere ervaring mee op en werkt Rijnland het grondwaterkwaliteitsbeleid uit in de nieuwe Waterschapsverordening. In 2023 heeft Rijnland een eigen toetsingskader voor grondwaterkwaliteit gereed op basis waarvan vergunningaanvragen beoordeeld worden.

Instandhouding watersysteem. inclusief de assets

Goed peilbeheer is alleen mogelijk als het watersysteem in goede toestand verkeert. Daarom is de instandhouding van het watersysteem de kern van het programma Voldoende water.

We gebruiken assetmanagement om goede keuzes te maken in de juiste mix van nieuwbouw, renovatie, preventief onderhoud en correctief onderhoud, teneinde tegen zo laag mogelijke kosten en acceptabele risico's de gewenste prestaties te halen. Rijnland ontwikkelt asset management verder, in nauwe samenhang met de omslag van correctief naar

risicogestuurd planmatig onderhoud. In 2023 ontwikkelen we onderhoudsconcepten voor de meest kritische assets voor Voldoende water, en maken we assetmanagement-plannen voor de polder- en boezemgemalen.

De kunstwerken die we in stand houden zijn onder andere de boezemgemalen, de poldergemalen, de sluizen, inlaten en andere kleine assets. De gemalen worden gerenoveerd of vervangen in jaarlijkse werkpakketten volgens de Lange Termijn Asset Planning. Het doel hierbij is om het areaal aan gemalen op orde te houden, d.w.z. geen verdere instandhoudingsachterstanden op te lopen. Verder is er in de begroting nu geen ruimte opgenomen voor het structureel renoveren en vervangen van de overige kunstwerken. In de planperiode wordt een risico-gestuurde instandhoudingsstrategie voor deze kunstwerken ontwikkeld, die vervolgens in de begroting opgenomen moet worden.

Voor het in stand houden van de watergangen wordt groot onderhoud gepleegd. Voor de watergangen waar Rijnland de onderhoudsplicht heeft doen we dit zelf; voor de overige watergangen ligt deze taak bij de aangeland of kadastraal eigenaar, en controleert Rijnland dit in de jaarlijkse Schouw. De watergangen waar wij onderhoudsplichtig zijn worden gemaaid, geschoond en uitgebaggerd. Exoten (waterplanten) worden verwijderd. Het baggerprogramma is erop gericht dat altijd ca. 90% van de watergangen op diepte is. Voor de beschoeiingen zal in 2023 een inventarisatie

worden afgerond, om meer inzicht te krijgen in de instandhoudingsopgave. Totdat dit bekend is, zal jaarlijks een aantal van de meest urgente strekkingen worden vervangen.

Rijnland wil ervoor zorgen dat de baggerachterstand in de overige wateren wordt aangepakt; dit is één van de highlights van het coalitieakkoord. In 2023 beslist de VV over de strategie en eventuele kosten om de onderhoudsplichtigen (niet Rijnland) in beweging te krijgen om deze achterstand weg te werken. De strategie is gebaseerd op de uitkomsten van de in 2022 uitgevoerde pilots.

Tenslotte heeft Rijnland in het verleden de onderhoudsplicht voor overige wateren overgenomen van een zestal gemeentes. Ook is Rijnland eigenaar en/of onderhoudsplichtige voor een aantal assets die niet bijdragen aan de primaire taken, zoals een aantal bruggen en sluizen. In de planperiode zal gewerkt worden aan het overdragen van taken en assets die niet aan de primaire taken bijdragen.

Wateroverlast

We passen ons watersysteem (en onze assets) aan om beter om te kunnen gaan met extreme neerslag. Samen met gemeenten en percee-eigenaren kijken we hoe de kwetsbaarheid voor extreme neerslag verlaagd kan worden.

In de planperiode 2023-2026 worden de laatste projecten van een investeringsronde afgerond om de

boezem robuuster te maken voor wateroverlast. De capaciteit van de boezemgemalen is al uitgebreid en de Piekberging Nieuwe Driemanspolder zit in de nazorgfase. De komende jaren worden de Piekberging Haarlemmermeer en het verbreden van de doorstroomopening in het voormalig sluizencomplex bij Halfweg (2026) afgerond. Deze investeringsronde volgde uit eerdere Boezemstudies.

Het klimaat verandert echter. In 2023 starten we met de actualisatie van de boezemstudie, mede op basis van de IPCC-rapporten en geactualiseerde nationale klimaatscenario's. Dit zal in de planperiode leiden tot besluitvorming over eventuele additionele maatregelen voor de toekomst.

Tegelijkertijd werken we hard aan het verminderen van wateroverlast in de polders. Door middel van de Watergebiedsplannen streven we ernaar alle 209 polders in 2027 aan de vigerende provinciale wateroverlastnormen te laten voldoen, conform afspraak. We treden hierin pragmatisch op: als een polder al aan de wateroverlastnormen voldoet, dan gaan we geen planproces meer starten.

Tenslotte geldt hier net als bij het peilbeheer dat ons beheergebied deel uitmaakt van een groter watersysteem. In het programma 'Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal' werkt Rijnland actief mee aan een samenhangende visie op het meer robuust maken van dit watersysteem.

Zoetwatertekort

Door langere periodes van droogte en lagere rivierafvoeren staat de zoetwatervoorziening van Rijnland onder druk. Rijnland vergroot de capaciteit van de klimaatbestendige wateraanvoer (KWA) van 7 m³/s naar ongeveer 15 m³/s. In 2018 is gebleken dat een capaciteit van 15 m³/s niet voldoet bij extreme watervraag. Bovendien is er nog meer water nodig onder andere om de bodemdaling af te remmen. Van 2022 tot 2028 werken we, samen met onze partners, via het Deltaprogramma dan ook aan verdere verbetering van de aanvoerroutes, zoals de Doorvoer Krimpenerwaard.

Naast het vergroten van de zoetwateraanvoer werkt Rijnland aan het vergroten van de weerbaarheid tegen droogte. De beschikbaarheid van zoetwater zal op termijn afnemen en de vraag naar zoetwater zal toenemen (niet alleen door klimaatverandering, maar ook door bijvoorbeeld het vernatten van het veenweidegebied). In de toekomst zullen zich vaker droge perioden zoals in 2018 en 2022 voordoen en iedereen moet rekening houden met een toenemende verzilting in ons watersysteem. Samen met onder meer drinkwater- en agrarische bedrijven en natuur-beheerorganisaties werkt Rijnland aan het beperken van oplossingen voor watertekorten. Bijvoorbeeld door innovaties zoals efficiënt doorspoelen, flexibel peilbeheer, het Valkenburgse Meer gebruiken als drinkwaterbron, maatregelen bij sluizen en het

afvangen van brakke kwel. Verder houden we de vinger aan de pols bij externe ontwikkelingen die meer verzilting veroorzaken, zoals het verdiepen van de Nieuwe Waterweg en het vergroten van de zeesluizen in IJmuiden. Wij zetten erop in dat de initiatiefnemers voldoende compensatiemaatregelen nemen.

Regulering

Het watersysteem is niet de verantwoordelijkheid van Rijnland alleen, Ook inwoners, bedrijven, overheden en andere organisaties hebben er invloed op en zijn medeverantwoordelijk. Rijnland zorgt ervoor dat ook anderen doen waar ze verantwoordelijk voor zijn. Daarvoor geven we voorlichting en advies, verlenen we vergunningen en controleren we of iedereen zich aan de afspraken houdt.

Voor de regulering is het belangrijk dat de beleidskaders actueel zijn. In 2023 werkt Rijnland aan het opstellen van grondwaterkwaliteitsbeleid en -toetsingskader (i.h.k.v. de Omgevingswet), en het aanscherpen van de beleidsregels om water meer sturend te kunnen laten zijn in de ruimtelijke ordening.

Samenwerking

De komende 10 jaar zal het beheergebied van Rijnland flink op de schop gaan (woningbouw, stikstofreductie, landbouwtransitie, natuurherstel enzovoorts). Rijnland wil vroegtijdig een actieve rol spelen in de ruimtelijke transitie, zodat de ruimtelijke inrichting

klimaatbestendig is (o.a. geen wateroverlast, voldoende zoetwaterbeschikbaarheid voor langere termijn, voldoen aan waterkwaliteitsdoelen). Dit is essentieel om de doelen van 'Voldoende water' te kunnen halen. Hoe Rijnland de ruimtelijke inrichting wil beïnvloeden, staat in themahoofdstuk Rijnland klimaatadaptief.

Rijnland faciliteert de gebruiksfuncties van het leefgebied. Tijdens de planperiode worden mogelijk grote veranderingen doorgevoerd in het landelijk gebied. Voor het veenweidegebied zijn de gebiedsprocessen daarover al gestart in het kader van de veenweidestrategieën. Zowel Noord-Holland als Zuid-Holland verwachten nog in 2022 de regionale veenweidestrategie 1.0 vast te stellen. In het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) waarvoor de gebiedsprocessen in 2022 worden gestart worden meerdere opgaven voor het landelijk gebied gebundeld, waaronder ook de KRW-opgave.

Rijnland zal -binnen haar mogelijkheden- actief meedoen in de gebiedsprocessen en daarin aangeven wat wel en niet kan. Datzelfde geldt voor de maatschappelijke discussies over het woningbouwprogramma en de energietransitie. Daarnaast zal Rijnland haar eigen pilot bodemdaling in de polders rondom De Kaag in 2023 afronden.

“WE WERKEN AAN
HET VERGROTEN VAN DE
WEERBAARHEID TEGEN
DROOGTE.”

Financieel

Voldoende water. € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto investeringen, excl. baggeren	28,2	22,7	24	23	14
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	57,9	66,8	70	73	75

Investeringsen

De belangrijkste investeringen in 2023 zijn voor de poldergemalen (€ 10,4 mln), watergebiedsplannen (€ 4,0 mln), realisatie van de Piekberging Haarlemmermeer (€ 3,1 mln), Noordwijk aan Zee maatregelen grondwateroverlast (€ 1,4 mln) en sluisjes Halfweg (€ 1,1 mln).

Exploitatie 2022

De belangrijkste exploitatiekosten 2023 zijn:

- Onderhoud aan waterlopen en kunstwerken (€ 18,3 mln)
- Bouw, aanleg en verwerving van kunstwerken en waterlopen (€ 14,5 mln)
- Onderhoudsbaggeren en afronden baggerclusters (€ 9,6 mln)
- Gebiedsgerichte plannen, themaplannen en plannen van derden (€ 7,6 mln)
- Bediening van kunstwerken (€ 6,0 mln)
- Vergunningen, meldingen, toezicht en handhaving (€ 5,4 mln)
- Asset management (€ 2,9 mln).
- Monitoring waterkwantiteit (€ 1,6 mln)

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2023 per saldo met € 8,9 mln t.o.v. de programmabegroting 2022.

Dit is als volgt te verklaren:

- Verschuiving vastgoedopbrengsten zuiveringsterreinen naar waterketen (+€ 2,9 mln)
- Hogere personeels- en I&A lasten vanwege gewijzigde doorbelasting en loonkostenontwikkeling (CAO en pensioenpremie) (+€ 2,2 mln)
- Hogere onderhoudskosten watersystemen en vaarwegen, door prijsstijging schone watergangen en hogere kosten als gevolg van bestuurlijke overeenkomsten (+€ 1,9 mln)
- Hogere kosten voor baggerwerkzaamheden (+€ 1,0 mln)
- Hogere afschrijving- en rentekosten (+€ 0,8 mln)
- Hogere energiekosten als gevolg van prijsstijgingen (+€ 0,3 mln)
- Overige diverse verschillen (-€ 0,2 mln)

“WE EXPERIMENTEREN
MET SLIMMER STUREN
VAN DE GEMALEN.”

PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

Portefeuillehouders: *Waldo von Faber en Sjaak Langeslag.*
Directeur: *Simone Boogaard.*
Resultaatmanager: *Niels Minnen.*

Wij zorgen voor een goede ecologische en chemische waterkwaliteit, afgestemd op de verschillende functies en versterken de biodiversiteit.

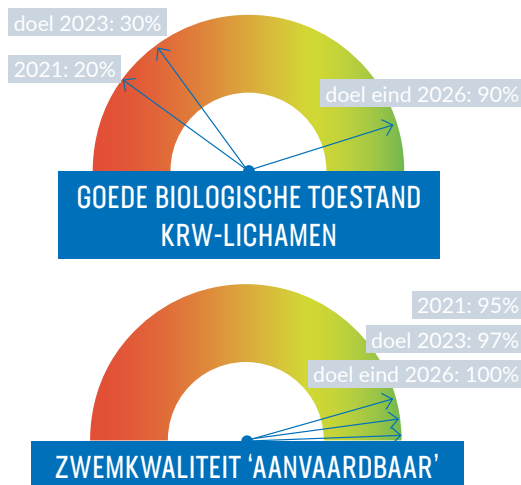
DOEL

- 1 We realiseren schone meren en plassen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In 2027 behoren de KRW-meren en plassen aan de ecologische normen uit de KRW te voldoen.³
- 2 We versterken de biodiversiteit op de bij Rijnland in onderhoud zijnde assets.
- 3 Op onze officiële zwemwaterlocaties beschermen we zwemmers tegen bacteriologische verontreiniging. Alle locaties hebben tenminste de kwaliteit aanvaardbaar. We streven samen met de omgeving om zoveel mogelijk zwemwaterlocaties te laten voldoen aan de klasse “goed” of “uitstekend”.

STAND VAN ZAKEN

De aanpak van 25 waterlichamen in derde planperiode KRW is in 2021 gestart. De projectteams werken de geplande maatregelen uit de Nota Schoon Water 3 samen met de omgeving uit en regelen de uitvoering. Het landbouwportaal is ingericht en opengesteld voor het hele Rijnlandse gebied. Naast de uitvoering van ons eigen programma zijn we in gesprek met de provincies over de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) om daar zoveel mogelijk verbetering van de waterkwaliteit in te realiseren. Het blijft spannend of we voor alle waterlichamen de Europese afspraak (goede toestand in 2027) halen, zowel vanwege de hoge (KRW-) normen, als door de beperkte mate van invloed van Rijnland in dit dossier en de nadrukkelijke onafhankelijkheid van andere partners. Zie ook: [Effectmonitor 2021 - S&G](#)

INDICATOREN

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2023

- 1 De aanleg van natuurvriendelijke oevers in Zoetermeer en Polder Bloemendaal.
- 2 Uitvoeren van maatregelen om De Pot in Nieuwkoop te isoleren, om zo de invloed van de Aalscholverkolonie te beperken.
- 3 Start van de uitvoering van maatregelen in De Wildernis (Westeinderplassen).
- 4 We sluiten aan bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied om het belang van waterkwaliteit te borgen in de gebiedsprocessen.
- 5 We zetten het Landbouwportaal voort en ondersteunen agrariërs bij het nemen van maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit.
- 6 We hebben inspiratiepolders voor de vijf belangrijkste landbouwsectoren. Komend jaar gaan we verder met de uitwerking van de maatregelen. We zorgen ervoor dat de bacteriologische waterkwaliteit van alle 44 zwemwaterlocaties minstens ‘aanvaardbaar’ is. Bij terugval stellen we maatregelen voor aan de VV.
- 8 We vergroten de interne kennis over biodiversiteitsbeheer middels training.
- 9 We werken volgens een bestek voor het beheer van de watergangen met daarin de nieuwste inzichten over biodiversiteit.

TOTAAL €

Investerings 2023	€ 10 mln
Exploitatie 2023	€ 13 mln

3 | Alle maatregelen worden getroffen gericht op doelrealisatie eind 2027. Gezien de natuurlijke dynamiek in het watersysteem is het mogelijk dat het langer duurt voordat de positieve effecten van de maatregelen meetbaar zijn.

PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

Wat is ons doel?

Rijnland zorgt voor schoon en gezond water voor inwoners, bedrijven en natuur.

Schoon water is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving voor mens en natuur. In het dichtbevolkte Rijnland wordt de vraag naar schoon water steeds groter. Zorgen voor schoon en gezond water is geen gemakkelijke opdracht. We willen onze doelen bereiken door slimme maatregelen en goede samenwerking. Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor het terugdringen van vervuiling en een optimale ecologische inrichting van het watersysteem. Rijnland zet daarbij ook in op het versterken van de biodiversiteit, meer open water met een natuurlijke inrichting en het faciliteren van recreatief gebruik van water. Dit doen we zo duurzaam mogelijk.

Wat doen we daarvoor?

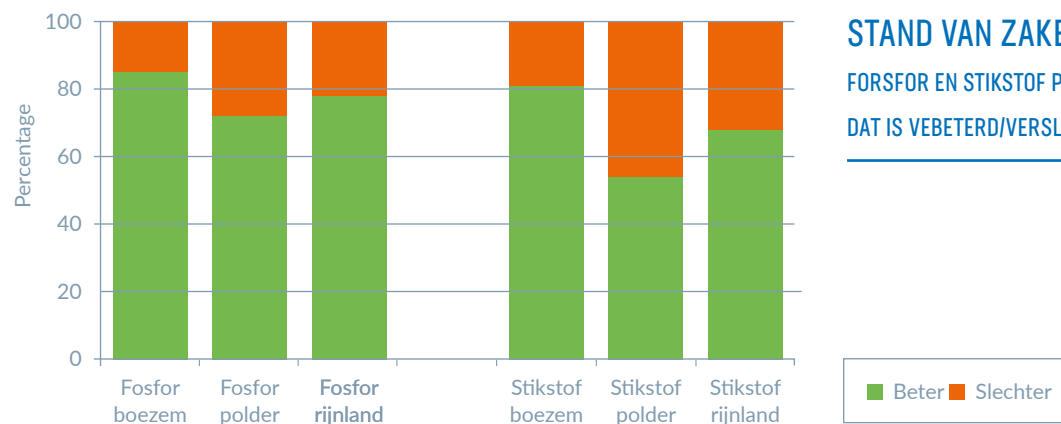
- We realiseren schone grote wateren (KRW)
- We stimuleren de vermindering van emissies
- We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch
- We meten en verbeteren de zwemwaterkwaliteit

Wij realiseren schone grote wateren (KRW)

De Europese Unie heeft in 2000 de [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW) vastgesteld met als doel de kwaliteit van het water en het leven in en op het water te beschermen en verbeteren. Uiterlijk in 2027 moeten onze 40 KRW waterlichamen, dat zijn grote meren, vaarten en waterrijke polders, in “goede toestand” verkeren. Belangrijke beperkende factoren om tot een goede toestand te komen zijn de inrichting (van met name oevers) en de hoge gehalten aan voedingsstoffen

in het water (met name stikstof en fosfor). We streven ernaar dat de fosfaatconcentratie op zoveel mogelijk meetpunten daalt.

Rijnlands KRW-aanpak is om in de drie planperiodes van elk 6 jaar, steeds een deel van de waterlichamen aan te pakken. In de KRW1-periode (2009-2015) zijn 7 waterlichamen aangepakt, door natuurbeheerders of door Rijnland. In de KRW2-periode (2016-2021) hebben we er 8 onderhanden. In de KRW3-planperiode pakken we de overige 25 waterlichamen aan en nemen we aanvullende maatregelen in enkele KRW1 waterlichamen in samenwerking met de omgeving.

STAND VAN ZAKEN ZOMER 2022
FOSFOR EN STIKSTOF PERCENTAGE MEETPUNTEN
DAT IS VEBETERD/VERSLECHTERD (N=113)

De belangrijkste resultaten in komende vier jaar zijn:

- Uitvoering van resterende maatregelen in de geprioriteerde waterlichamen uit KRW2. Dit zijn vooral de maatregelen in het watersysteem van Zoetermeer en nog een laatste set maatregelen in de Westeinderplassen.
- Herstelmaatregelen KRW1.
- De voorbereiding en uitvoering van de maatregelen in de KRW3-waterlichamen.
- We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie).
- Het borgen van het belang van waterkwaliteit in het NPLG.
- Stimulering van de landbouw op het nemen van bovenwettelijke maatregelen, zie hieronder (paragraaf 'vermindering emissies').

Met de ontwerpnota Schoon Water 3 en de vorige meerjarenraming zijn de opgenomen middelen van €40 miljoen bevestigd. KRW-gerelateerde subsidies worden in de KRW3-periode toegevoegd aan het KRW-budget.

Vermindering van de emissies

Met de vaststelling van Kijk op Waterkwaliteit heeft de VV in maart 2018 besloten tot aandacht voor alle polderwateren. Om de waterkwaliteit in de polders te verbeteren krijgt waterkwaliteit alle aandacht in watergebiedsplannen. Daarnaast geven we een extra impuls aan het DAW, het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. We nemen in een vijftal inspiratiepolders

het voortouw en komen met de agrariërs in deze polders tot realisatie van bovenwettelijke maatregelen die de waterkwaliteit verbeteren. Daarnaast blijven we de sector in algemene zin stimuleren tot een nemen bovenwettelijke maatregelen en ontwikkelen daarbij de juiste instrumenten. Het landbouwportaal Rijnland is op 18 januari 2022 opengesteld. Medio 2022 zijn ruim 100 coach-aanvragen gedaan en zijn er 20 subsidieaanvragen binnengekomen voor maatregelen die bijdragen aan verbeteren waterkwaliteit. Het landbouwportaal wordt door LTO Noord Projecten (uitvoerder in opdracht van Rijnland) bij agrariërs onder de aandacht gebracht. Ook blijven we in gesprek met natuurorganisaties en recreatiebeheerders over de verbetering van de waterkwaliteit. De middelen zijn voor 2021 al vastgelegd in reeds verleende kredieten en zijn per 2022 zijn onderdeel van het KRW-maatregelenpakket zoals vastgelegd in de Nota Schoon Water3.

Naast samenwerking vervult toezicht een belangrijke rol in de reductie van emissies. Dit betreft toezicht op vergunde emissies, op het naleven van middelvoorschriften, etc.

Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

Een goede inrichting, een goed beheer en goed onderhoud van wateren vormen essentiële onderdelen van het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie.

We blijven daarom inzetten op diversiteit bij het maaien en schonen van de watergangen, en zullen particulieren en bedrijven stimuleren om dat ook te doen. Voor 'Schone sloten' (kleine wateren en overige wateren) wordt gezocht naar een praktische aanpak. De subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers' liep goed in de afgelopen jaren en wordt voortgezet in 2023. Acties uit het traject biodiversiteit en het bijbehorende plan van aanpak worden voorbereid en uitgevoerd. Dit is inclusief het toepassen van de nieuwe bestekken voor beheer en onderhoud, waarin biodiversiteit expliciet wordt meegenomen.

We hebben in opdracht van de Commissie Watersystemen (CWS) samen met de andere waterschappen, UvW, Stowa en Ministerie van LNV een onderzoeksplan opgesteld en zijn studies gestart naar de invloed van exotische rivierkreeften op het watersysteem en naar maatregelen om schade hierdoor te reduceren. Rijnland doet zelf onderzoek middels pilots en heeft zitting in de landelijke werkgroep.

We controleren en verbeteren de zwemwaterkwaliteit

De Europese Unie heeft in 2006 de Europese Zwemwaterrichtlijn (ZWR) vastgesteld om de gezondheid van zwemmers te beschermen door schoner zwemwater. De zwemwaterrichtlijn geeft normen voor de bacteriologische kwaliteit van het water. Alle zwemwaterlocaties moeten minimaal voldoen aan de categorie "aanvaardbaar".

Binnen Rijnland liggen nu 44 officiële zwemwaterlocaties. Deze moeten ook in 2023 en in de jaren daarna voldoen aan de categorie ‘aanvaardbaar’. Voor de zwemwaterlocaties die ‘aanvaardbaar’ scoren worden voorstellen gedaan om deze naar ‘goed’ of ‘uitstekend’ te krijgen. De uitvoering doen we met cofinanciering van gemeenten of andere partijen. Naast de bacteriologische kwaliteit worden de zwemwaterlocaties ook beoordeeld op blauwalgen. Hiervoor is in de ZWR geen wettelijke verplichting tot het nemen van maatregelen. Omdat blauwalgenoverlast veelvuldig voorkomt, is in het WBP6 opgenomen dat in samenwerking blauwalgenoverlast zoveel mogelijk wordt beperkt (ook buiten de officiële zwemwaterlocaties). In de droge en warme zomer van 2022 hebben we gezien dat het onder deze omstandigheden erg moeilijk is om deze resultaten te behalen.

De belangrijkste resultaten in de planperiode 2023 zijn:

- We meten de kwaliteit en rapporteren hierover aan de provincies.
- Samen met belanghebbenden werken we aan het verbeteren van locaties die in de kwaliteitsklasse ‘slecht’ vallen. Concrete maatregelen voor 2023 zijn in gang gezet voor de Zegerplas en in het Meijepark.
- We onderzoeken wat er nodig is om locaties van “aanvaardbaar” naar “goed” of “uitstekend” te krijgen. Beheer van de zwemwaterlocatie is vaak een knelpunt. In 2023 gaat Rijnland actief gemeenten

benaderen om beheer te verbeteren

- We onderzoeken samen met gemeenten welke maatregelen mogelijk zijn voor locaties waar regelmatig blauwalgenoverlast optreedt (o.a. Oosterduinse Meer, Klinkenbergerbergplas, Zoetermeerse Plas). Als concrete maatregel leveren we de doorspoelinstallatie in de Westbroekplas voor zwemseizoen 2023 op.
- We sluiten bestaande waterkwaliteitsinstallaties aan op de telemetrie.

Waterrecreatie, vaarweg- en nautisch beheer

Rijnland heeft 13 sluizen in eigendom en beheer. Hiervan worden er drie door Rijnland bediend in opdracht van de provincies, voor beroeps- en recreatievaart. Rijnland verrekent dit onderhoud met de provincie volgens de overeenkomst vaarwegbeheer.

Van de overige 10 sluizen zijn er drie buiten bedrijf (al geruime tijd afgesloten), twee zijn zelfbedieningssluizen, vier worden bediend door een stichting of derden, en één wordt bediend door Rijnland (Kock van Leeuwensluis). Rijnland is bezig de meeste van deze 10 sluizen af te stoten naar gemeenten of andere partijen. De intentie is om de komende jaren twee sluizen in het Amsterdamse Bos, twee sluizen in Nieuwkoop, sluis Den Ham in Boskoop en de Kock van Leeuwensluis in Gouda over te dragen aan een andere eigenaar en beheerder. Eerder zijn al 6 andere sluizen afgestoten.

Daarnaast is Rijnland vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve vaarwegen, dat wil zeggen dat Rijnland het vaarwegprofiel onderhoudt en het beheer voert, zoals het afkondigen van stremmingen. De rol van Rijnland in het vaarwegbeheer is niet altijd voldoende helder. Daarom wordt nu met het college bekeken hoe Rijnland die rol wil opvatten en of er aanpassingen nodig zijn. Dit proces wordt in 2023 afgerond.

Bovendien heeft Rijnland middelen beschikbaar om initiatieven op het gebied van watergebonden recreatie te stimuleren. Dit kunnen onder andere wandelpaden langs water, openbare vissteigers en informatieborden zijn.

Financieel

Schoon en gezond water. € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto investeringen	6,9	10,4	8	7	8
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	11,7	12,8	13	13	13

Investeringsen

De belangrijkste investeringen in 2023 zijn voor de KRW-maatregelen, waaronder inspiratiepolders (€ 8,1 mln) en cluster landbouw (€ 1,7 mln).

Exploitatie 2022

De belangrijkste exploitatiekosten 2023 zijn:

- Het monitoren van de waterkwaliteit (€ 5,1 mln).
- Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater (€ 3,3 mln).
- Gebiedsgerichte- en themaplannen (2,7 mln).
- Vergunningverlening, meldingen, toezicht en handhaving (€ 1,3 mln).

Ontwikkeling 2022

De exploitatiekosten stijgen in 2023 per saldo met € 1,1 mln t.o.v. de programmabegroting 2022.

Dit is als volgt te verklaren:

- Hogere kapitaallasten (+€ 0,5 mln) met name door renteontwikkeling
- Hogere personeels- en I&A-lasten vanwege gewijzigde doorbelasting en loonkostenontwikkeling (CAO en pensioenpremie) (+€ 0,7 mln)
- Hogere kosten chemicaliën met name door prijsstijgingen (+€ 0,1 mln)
- Lagere laboratoriumkosten Aquon voor waterkwaliteitsmetingen (-€ 0,2 mln)

“WE WERKEN HARD
OM ALLE KRW-
MAATREGELEN VOOR
2027 UIT TE VOEREN.”

PROGRAMMA WATERKETEN

Portefeuillehouders: Bas Knapp (waterlijn),
Thea Fierens (sliblijn).
Directeur: Simone Boogaard.
Resultaatmanager: Bas van Ooijen.

Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven volgens de afgesproken normen. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk, met onze partners.

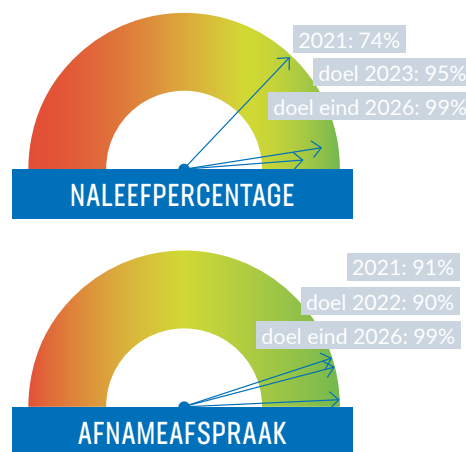
DOEL

- 1 Rijnland zuivert afvalwater tot een goede effluentkwaliteit, conform de normen uit het Activiteitenbesluit en het Maatwerkbesluit lozingen Awzi's (naleefpercentage).
- 2 Rijnland neemt daarvoor de afgesproken hoeveelheid afvalwater af (afnameverplichting).

STAND VAN ZAKEN

Langzaam maar zeker komt de waterketen meer in control. Op veel zuiveringen voeren we grote renovaties uit waardoor meer assets op orde komen, de prestaties verbeteren en we minder correctief onderhoud hoeven uit te voeren. Dit moeten we onverkort doorzetten, en daarbij de transitie naar energieneutraal en circulair zuiveren maken. Zie ook: [Effectmonitor 2021 - WK](#)

INDICATOREN

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2023

- 1 We voldoen voor 95% aan lozingseisen (naleefpercentage)
- 2 We voldoen voor 90% aan de afnameafspraken met de gemeenten
- 3 We starten de uitvoering van 'no-regret' Atex-maatregelen op Haarlem Waarderpolder (gasveiligheid)
- 4 We stellen een voorkeursalternatief op voor awzi Haarlem Waarderpolder waarmee de ruimtelijke indeling vastligt en we de planning en raming kunnen actualiseren
- 5 We ronden het eerste leidingtracé af bij awzi's Zwanenburg en starten de bouw van beide rioolgemaal; de renovatie van de zuivering zelf loopt ook.
- 6 We ronden de renovaties af op Bodegraven, Nieuwveen, Nieuwe Wetering, Leiden-Noord (fase 1) en Lisse (slibsilo)
- 7 We realiseren de zonneweide awzi Bodegraven
- 8 We besluiten over de uitkomsten van de 8+7 business-/valuecases voor Rijnland Circulair
- 9 We besluiten in de GR Slibverwerking met HVC over de aanpak van het terugwinnen van fosfaat uit zuiveringsslib

TOTAAL €

Investerings 2023	€ 84 mln
Exploitatie 2023	€ 89 mln

PROGRAMMA WATERKETEN

Wat is ons doel?

Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven volgens de afgesproken normen. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk, met onze partners.

In het coalitieakkoord “Water raakt ons” uit 2019 geeft het bestuur topprioriteit aan de waterketen. Met name aan het op orde brengen van de waterketenassets omdat de helft van de zuiveringen niet voldeed aan de normen. We hebben inmiddels veel projecten voorbereid en in uitvoering genomen. Op dit moment voldoet ca. 85% van de zuiveringen aan de normen. We hebben echter nog een grote opgave en het bestuur heeft met MJP 2022-2025 diverse renovaties getemporiseerd, in vervolg op de mid-term. Dit leidt tot een groter risico van terugval in prestaties en toenemend correctief onderhoud.

Tegelijk heeft de VV opdracht gegeven tot een doorlichting van het bestuursprogramma Waterketen. De belangrijkste voorlopige conclusies uit deze doorlichting zijn:

- We zijn goed op weg met de implementatie en toepassing van assetmanagement
- We hebben goed inzicht in de staat van onze assets en weten wat we moeten doen om deze in goede staat te krijgen (renovaties) en houden (onderhoud)

Naast een grote instandhoudingsopgave heeft Rijnland een grote opgave om te verduurzamen. In 2021 heeft de VV hiervoor doelen vastgesteld. De keuzes over de prioriteiten en maatregelen volgen in 2023, mede op basis van de in 2022 uitgevoerde eerste acht business- en valuecases. De uitkomsten vormen input voor de coalitieonderhandelingen. De volgende zeven trajecten stellen we later in 2023 op. Voor de uitvoering van maatregelen die volgen uit de 15 trajecten hebben we in de voorliggende begroting geen middelen opgenomen. Zie ook hoofdstuk Rijnland circulair.

Effluentkwaliteit

De normen waaraan de effluentkwaliteit van de zuiveringen moet voldoen, liggen vast in het landelijke Activiteitenbesluit en het maatwerkbesluit. We actualiseren het maatwerkbesluit wanneer nodig, bijvoorbeeld wanneer er normen komen voor medicijnresten. De mate waarin zuiveringen voldoen aan de normen, heet het naleefpercentage. We streven naar een zo hoog mogelijk naleefpercentage. We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- In 2023 hebben we een naleefpercentage van 95%. Onze ambitie is een naleefpercentage van 100% maar als gevolg van de onderhoudsstaat redder we dat nog niet altijd en overal.
- We nemen in 2023 een besluit (op basis van een value case) over verwijderen van medicijnresten op locaties aanvullend op Leiden Noord.

Afname afvalwater

De gemeenten verzamelen afvalwater via de riolering. Wij nemen dit afvalwater over, transporteren het naar onze zuiveringen en zuiveren het daar. We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- Met gemeenten maken we afspraken over de hoeveelheid af te nemen afvalwater. Die afspraken zijn gebaseerd op een inschatting van de gemeenten over de toe- of afname van het aantal inwoners en bedrijven en daarmee omgeven met een grote onzekerheid. In 2023 hebben we dit met 90% van de gemeenten vastgelegd.
- In 2023 nemen we bij 90% van de gemeenten de afgesproken hoeveelheid af.
- Rijnland en gemeenten actualiseren en delen relevante data. We ontsluiten dit via het “dataportaal” met 10 gemeenten in 2023.

Slibverwerking

In heel Nederland produceren de waterschappen de komende jaren meer slib dan de slibeindverwerkers kunnen verwerken. We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- We beperken verstoringen in de sliblijn door hoge prioriteit te geven aan (preventief) onderhoud.
- We werken aan het terugbrengen van het slibaanbod door een optimale procesvoering en ontwatering.
- We starten in 2023 met de uitvoering van de “10 no-regret maatregelen” op Haarlem Waarderpolder waardoor we de Atex-gasveiligheid op het gewenste niveau brengen.
- We doen een pilot met een modulaire (Verdygo) ontwateringsmachine zonder toevoeging van de hulpstof polyelectrolyet (PE).
- In HVC-verband werken we aan diverse innovaties in de slibverwerking conform de in de GR vastgestelde innovatiekalender.

Assets op orde

Voor het transporteren en zuiveren van afvalwater gebruiken we veel en complexe assets: 19 zuiveringen, 90 rioolgemalen en 270 km persleiding. We voeren een omvangrijk renovatieprogramma uit om die assets op orde te brengen. Om dit programma goed te kunnen uitvoeren, hebben we de formatie uitgebreid. We houden de assets op orde via preventief en correctief onderhoud.

We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- We stellen in 2023 een voorkeursalternatief op voor Haarlem Waarderpolder waarmee we de functionele en ruimtelijke samenhang vastleggen en op basis waarvan we de planning en raming actualiseren.
- Voor Zwanenburg werken we aan de zuivering zelf, ronden we in 2023 het eerste leidingtracé af en start de bouw van de beide rioolgemalen.
- We ronden in 2023 de renovatie af op Bodegraven, Nieuwveen, Nieuwe Wetering, de eerste fase op Leiden Noord, en de slibsilos Lisse.
- In 2023 loopt de uitvoering op de beide Alphense zuiveringen.
- We bereiden diverse projecten voor, waaronder de persleiding Hoofddorp en Zanderijpolder, Valkenhorst en de bodemsanering Rijsenhout.
- We ronden voor 90% van de assets de onderhoudsconcepten in de waterketen af.
- We hebben voor twee van de zes hoofdonderdelen op een zuivering een indicator die de staat van de assets objectief “meet”, de asset health indicator (AHI).
- We voeren 85% van het volgens de onderhoudsconcepten benodigde geplande preventief onderhoud uit.
- We verhelpen 70% van de storingen (correctief onderhoud) binnen de gestelde tijd.
- De afgelopen jaren hebben we met een team participatiemedewerkers alle zuiveringen schoongemaakt en opgeruimd. In 2023 pakken we

de eerste zuiveringen weer op nemen we diverse gemalen mee.

Energieverbruik en -opwekking

Rijnland streeft ernaar energieneutraal te zijn in 2030. Dit doen we door energie te besparen en duurzaam op te wekken. De waterketen gebruikt ca. 75% van alle energie van Rijnland en heeft met het zuiveringsslib en de warmte in het afvalwater ook grote potentiële energiebronnen. We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- We realiseren in 2023 een zonneweide op de zuivering Bodegraven en bereiden twee zonneweides voor en waar mogelijk versnellen we deze.
- We bereiden diverse projecten voor de opwekking van energie voor, zowel zon- en windopwekking als warmte, waaronder groen gas en vergister, op basis van een voorbereidingskrediet door de VV verleend in november 2022.
- We participeren in diverse aquathermieprojecten van derden en zijn in goed overleg met andere waterschappen over deze thematiek.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden voor energieopslag middels waterstof.

Circulair

In 2021 heeft de VV-ambities en doelen voor circulair vastgesteld. In 2022 hebben we acht trajecten uit dat besluit nader uitgewerkt. We stellen de volgende doelen vast voor 2023:

- We besluiten over de uitkomsten van de 8 (eerste trance) business-/valuecases uit 2022 en zeven (tweede trance) uit 2023 voor Rijnland Circulair.
- We vragen in 2023 aanbestedingen circulair uit conform wetgeving.
- We meten de emissies op onze zuiveringen en onderzoeken met andere waterschappen en partners wat de beste oplossingen zijn om emissies te beperken/voorkomen. Deze metingen maken al onderdeel uit van een van de acht trajecten Rijnland circulair.
- We besluiten in de GR HVC over de aanpak van het terugwinnen van fosfaat uit zuiveringsslib.

“ONZE GROOTSTE UITDAGING IS HET COMBINEREN VAN HET VERDER OP ORDE BRENGEN VAN ONZE ASSETS MET ONZE VERDUURZAMINGSOPGAVE.”

Financieel

Waterketen. € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto investeringen	46,6	83,5	66	44	54
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	86,4	89,2	98	101	109

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2023 zijn voor:

- Renovatie en uitbreiding awzi Zwanenburg (€ 41,7 mln)
- Cluster Zuid-Holland, met renovaties binnen o.a. zuiveringskringen Nieuwe Wetering, Nieuwveen, Leiden-Noord, Bodegraven en Alphen aan den Rijn (€ 35,3 mln)
- Voorbereiding nieuwbouw awzi en slibgistingstoren HWP (€ 4,2 mln)

Voor Haarlem Waarderpolder ligt in het voorjaar van 2023 het voorkeursalternatief voor, inclusief een nieuwe planning en raming. Door het scopebesluit (maart 2022) en de hogere prijzen zal de raming stijgen, maar we weten nog niet hoeveel. Daarom en omdat het effect hiervan grotendeels na de MJP-periode valt, hebben we dit nog niet meegenomen in het nu voorliggende MJP.

Exploitatie 2022

De belangrijkste exploitatiekosten 2023 zijn:

- Voor awzi's, afvalwatertransportsystemen en slibinstallaties:
 - beheer (€ 31,6 mln)
 - bouw- en verwerving (€ 25,8 mln)
 - onderhoud (€ 17,5 mln).
- Afvalwaterbehandeling (€ 10,5 mln)
- Afvalwaterketenbeleid (€ 1,6 mln)
- Themaplannen (€ 1,2 mln)

Ontwikkeling 2022

De exploitatiekosten stijgen in 2023 per saldo met € 2,8 mln t.o.v. de programmabegroting 2022. Dit is als volgt te verklaren:

- Hogere kapitaallasten (+€ 2,5 mln) door met name hogere rentelasten (+€ 2,1 mln)
- Hogere personeels- en I&A lasten door gewijzigde doorbelasting, loonkostenontwikkeling (CAO en pensioenpremie) en versterking personeelsbestand (+€2,4 mln)
- Hogere grondstofkosten, verwerking- en afvoerkosten van slib als gevolg van prijsstijgingen (€ +1,9 mln)
- Hogere energiekosten door prijsstijgingen (+€ 0,7 mln)
- Hogere kosten van chemicaliën door met name prijsstijgingen (+€ 0,3 mln)
- Hogere bijdrage grensoverschrijdend afvalwater als gevolg van prijsstijgingen (+€ 1,2 mln)
- Hogere vastgoedopbrengsten als gevolg van verkoop van aantal zuiveringsterreinen (-€ 6,2 mln).

PROGRAMMA

BESTUUR,

ORGANISATIE

EN DIENST-

VERLENING

Portefeuillehouders: Rogier van der Sande, Marco Kastelein, Bas Knapp, Thea Fierens.

Directeuren: Mariël Middendorp (bestuurszaken, concerncontrol), Frank Hoevenaars (organisatie, dienstverlening).

Rijnlandbrede sturing en ondersteuning, gericht op het realiseren van de doelen uit WBP en coalitieakkoord, middels een effectieve en efficiënte organisatie.

KENTALLEN

Momenteel ca. 760 formatieplaatsen Rijnlandbreed, voor onder meer beleid, projecten, bedrijfsvoering, onderhoud, beheer, bestuur, organisatie en dienstverlening, met de bijbehorende faciliteiten.

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2023

- 1 Goed werkgeverschap
 - a) We brengen het ziekteverzuim op gemiddeld maximaal 4%. Het voortschrijdend verzuim medio 2022 is ca 5%
 - b) We houden het aantal Participatiewet-banen vast op 24
 - c) We verbeteren de Arbo-veiligheid, door maatregelen te nemen (of concreet te beleggen) ter beheersing van de hoogste en middelhoge risico's uit de risico-inventarisatie en -evaluatie 2022
- 2 ICT en informatie zijn betrouwbaar, veilig en robuust
 - a) We brengen de Baseline Informatiebeveiliging Overheid op niveau 3 à 4.
 - b) We ronden de realisatie van hybride werkplekken af, waarmee ieder IT-veilig en plaats-onafhankelijk kan samenwerken

c) We dringen het aantal niet- of beperkt gebruikte applicaties terug, om de veiligheid, robuustheid en kosten van applicaties beheersen. We ronden de inventarisatie en prioritering af en plannen grotere wijzigingen projectmatig in voor 2023-2024, op basis van businesscases.

- 3 Digitale transformatie
 - a) We geven vorm aan digitalisering binnen de bestuursprogramma's, door middel van integrale prioritering van toekomstige projecten, 'water' en BOD.
 - b) We verwerken de in 2022 bestuurlijk geprioriteerde strategie 'digitaal voorop', waarbij wij vooraf gaan werken met business cases in de bestuursvoorstellen voor grote projecten. Hiermee willen wij de bestuurders de mogelijkheid bieden te prioriteren en integraal te sturen op digitalisering.
 - c) We zorgen ervoor dat elke Rijnlander, van bestuurder tot medewerker, een leerlijn kan volgen.

TOTAAL €

Investerings 2023	€ 5 mln
Exploitatie 2023	€ 38 mln

PROGRAMMA BESTUUR, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

Wat is ons doel?

Een deel van Rijnlands activiteiten is overkoepelend of ondersteunend aan de hele organisatie. Voor zover deze activiteiten niet vallen onder één van de primaire programma's zijn deze ondergebracht in bestuursprogramma BOD. Door het andere karakter van dit programma, met een veelheid aan uiteenlopende activiteiten, wijkt de opzet van dit hoofdstuk af van de primaire programma's.

We zijn een goede werkgever

Wij kunnen omgaan met verschillen tussen mensen en benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie.

De krapte op de arbeidsmarkt is blijvend en zorgt voor een impuls aan innovatief werkgeverschap. Een sleutelbegrip daarbij is 'binden en boeien'. Het Hoogheemraadschap Rijnland blijft een ontwikkelgerichte organisatie. Naast specifieke ontwikkelprogramma's binnen de teams, of op individueel niveau, heeft Rijnland een aantal competenties geformuleerd die essentieel worden geacht voor het bereiken van de doelstellingen op langere termijn. Deze competenties, resultaat-gerichtheid, samenwerken, inzetbaarheid en omgevingsgerichtheid, vormen de basis van het Rijnlander op Weg programma. Duurzame inzetbaarheid blijft een belangrijke pijler onder het HR-beleid. Enkele van de activiteiten die zijn (of worden) ontplooid zijn:

1 Wij stimuleren actief de loopbaan van iedere Rijnlander. Onze in- en externe coaches faciliteren de juiste persoon op de juiste plaats. Een hulpmiddel hierbij is de strategische personeelsplanning. Ook starten we met een Management Development programma om young professionals te begeleiden in hun ontwikkeling naar managementposities. Benodigde middelen zijn met name de opleidingsbudgetten (w.o. de persoonsgebonden budget) en de zogeheten frictiepot die bedoeld is voor de transitie van oude naar nieuwe functies door herplaatsing, omscholing, outplacement e.d. om zo in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

2 Wij starten met het programma "Rijnlander op Weg", waarin we bovengenoemde competenties introduceren en Rijnlanders vragen één van deze competenties onderdeel te laten uitmaken van hun persoonlijke ontwikkeling.

3 Wij omarmen het hybride werken. Leidinggevend en medewerkers worden ondersteund om daar optimaal binnen te werken. Waar nodig signaleren we knelpunten en, indien noodzakelijk, introduceren maatregelen om deze knelpunten te mitigeren.

4 Voldoende en kwalitatief goede medewerkers aantrekken blijft een hoge prioriteit. Dit wordt nog versterkt door de voorziene uitstroom van medewerkers die de pensioengerechtigde leeftijd zullen bereiken. Effectieve arbeidsmarktcommunicatie in

combinatie met innovatieve tools en middelen op gebied van recruitment zullen de agenda bepalen.

5 Wij koesteren de verschillen tussen mensen, benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie en dragen dit ook actief uit. Wij hebben oog voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en wij zorgen ervoor dat iedereen zich gezien, gehoord en veilig voelt binnen de organisatie.

6 Wij blijven scherp sturen op het personele budget. Vast personeel boven inhuur heeft de voorkeur, rekening houdend met de in de SPP's vastgestelde flexibele schil.

We werken veiligheidsbewust

Binnen BOD werken we aan drie sporen van veiligheid:

- Arbeidsomstandigheden: beschermen van mensen
- Fysieke veiligheid en toegang: beschermen van de organisatie
- Digitale veiligheid, informatiebeveiliging en privacy: beschermen van bedrijfsinformatie en persoonsgegevens

We verbeteren de Arbo-veiligheid

Rijnland geeft de komende jaren een impuls aan veilig werken. Ondanks dat het aantal incidenten en ongevallen zeer laag is, is de wens risico's te beperken. Op basis van een nieuwe risico-inventarisatie en -evaluatie worden de risico's gecategoriseerd en acties uitgezet voor een betere beheersing van veilig werken.

Het doel is om te groeien naar trede 3 op de Veiligheidsladder (safety culture ladder). Communicatie en bewustwording zijn hierbij essentieel, daarom zetten we een communicatiecampagne op en wordt veilig werken meer gestimuleerd door het lijnmanagement.

We verbeteren de fysieke toegang

Met het project fysieke toegang nemen we organisatorische maatregelen (verdere inrichting van de beveiligingsorganisatie) en technische maatregelen (zoals de vervanging van sloten, cilinders en paslezers en de plaatsing van sleuteluitgiftekasten).

We zorgen voor betrouwbare, veilige en robuuste ICT

De focus voor de komende jaren ligt op het continu bewaken en verbeteren van onze op risico gebaseerde informatieveiligheid (BIO niveau 3 tot 4) en het beheersbaar maken van de applicatie kosten.

We gaan zorgvuldig om met persoonsgegevens

Rekening houden met privacy is een integraal onderdeel van onze werkprocessen. De focus voor de komende jaren ligt op het bereiken van een volwassenheidsniveau 4 voor de processen waar persoonsgegevens een hoog risico vormen. De hele organisatie heeft een goed niveau van privacy-bewustzijn en we onderhouden dat niveau.

We werken aan digitale transformatie

Conform de bestuurlijk vastgestelde visie voor de digitale transformatie gaan we op weg naar een datagestueerd Rijnland onder het motto 'digitaal voorop'. In 2023 bouwen we voort op de 'nota Rijnland digitaal op koers' aan een betrouwbare, veilige en robuuste ICT waarin we business en IT integraal samenwerken aan de digitale transformatie.

Digitalisering maakt in toenemende mate integraal onderdeel uit van al onze werkprocessen. We investeren in digitale middelen die onze processen verslimmen en in kwaliteit verhogen. Daarbij kijken we niet alleen naar financiële maar ook naar maatschappelijke meerwaarde of kwaliteitsverhoging.

In verschillende omvangrijke meerjarige projecten wordt gewerkt aan het inrichten van digitale werkwijzen. Naast het Digitaal Stelsel Omgevingswet zijn dat o.a. het dataportaal met gemeenten, datagedreven onderhouden en datagedreven assetmanagement. Parallel aan deze projecten doen we bij verschillende disciplines d.m.v. pilots ervaringen op met digitale ontwikkelingen. We gaan werken aan een standaardproces om pilots om te zetten naar productie op basis van businesscase en prioriteit binnen de bestuursprogramma's.

Nieuwe technologieën bevatten nagenoeg altijd een digitale component. Dit zorgt voor het vervagen van de grenzen tussen Informatie Technologie (IT) en Operationele Technologie (OT) en de noodzaak om onze digitale en cyber-risico's beter te bewaken. Zo blijven we digitaal weerbaar.

We verduurzamen het wagenpark

Binnen programma BOD is verduurzamen van het wagenpark een speerpunt. In 2026 willen we een wagenpark met maximaal 150 voertuigen, waarvan minimaal 95% elektrisch. Het huidige wagenpark bestaat uit 168 voertuigen. In 2023 willen we het aantal voertuigen teruggebracht hebben tot maximaal 150 voertuigen en willen we minimaal voldoen aan de EU-richtlijn schone voertuigen met minimaal 38,5% elektrische voertuigen. Op 20 buitenlocaties worden de nodige laadvoorzieningen aangelegd.

“WIJ BENUTTEN DE
MEERWAARDE VAN
DIVERSITEIT IN ONZE
ORGANISATIE.”

Financieel

BOD, € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto investeringen	6,9	5,0	1	0	0
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	37,3	38,0	38	38	39

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2023 zijn voor de projecten Rijnland hybride, gebouwbeheersysteem, fysieke toegangsbeveiliging en luchtbehandelings- en brandmeldinstallatie (totaal € 4,6 mln).

Exploitatie 2022

De belangrijkste exploitatiekosten 2023 zijn:

- Bestuur, bestuursondersteuning, externe communicatie en bestuurlijke en juridische zaken (€ 11,2 mln).
- Interne faciliteiten incl. auto lease (€ 7,0 mln).
- Heffen en invorderen BSGR (€ 6,1 mln).
- Personeel en organisatie incl. centraal management (€ 6,1 mln).
- Comptabiliteit, control en financieel beleid (€ 5,6 mln).
- Gebiedsgerichte plannen en plannen van derden (€ 2,2 mln)
- Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en -beheer (€ 1,7 mln).
- Calamiteitenplan en -zorg (€ 1,0 mln)

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2023 per saldo met € 0,7 mln t.o.v. de programmabegroting 2022.

Dit is als volgt te verklaren:

- Hogere personeels- en I&A lasten vanwege gewijzigde doorbelasting, loonkostenontwikkeling (CAO en pensioenpremie) en versterking personeelsbestand (+€ 2,5 mln)
- Diverse kleine verschillen (+€ 0,2 mln)
- Lagere afschrijvingskosten (- € 1,7 mln) door met name later opleveren van aantal investeringsprojecten en hogere rentelasten (+€ 0,3 mln)
- Lagere bijdragen in de WOZ kosten (- € 0,6 mln)

“WIJ OMARMEN
HET HYBRIDE
WERKEN.”

RIJNLANDBREDE THEMA'S

RIJNLAND KLIMAATADAPTIEF: WATER EN BODEM MEER STUREND IN DE RUIMTELIJKE ORDENING

Doel 1. Portefeuillehouders: Marco Kastelein, Bas Knapp. Directeur: Simone Boogaard.

Resultaatmanager: Henno van Dokkum.

Doel 2. Portefeuillehouder: Rogier van der Sande. Directeur: Frank Hoevenaars.

Teamleider Communicatie: Carla van Zuilen.

Het klimaat verandert. Daarom werken we met partners aan Rijnland 'klimaatadaptief', door de inrichting van onze omgeving aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Zodat we ook over 50 tot 100 jaar nog goed en veilig kunnen wonen, werken en recreëren in ons leefgebied.

Dat bereiken we door duidelijke regels te stellen, constructief samen te werken, advies te geven en actief betrokken te zijn bij nationale, regionale en lokale ontwikkelingen. Het versterken van het waterbewustzijn van onze inwoners en bedrijven is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde.

DOEL

1 Alle gebieden in Rijnland zijn in 2050

klimaatbestendig ingericht. Rijnland dwingt dit waar mogelijk af met regels; brengt kennis in; en adviseert gemeenten en andere betrokken partijen hierbij.

2 We versterken het waterbewustzijn van onze inwoners, bedrijven en medeoverheden.

We streven ernaar dat eind WBP-periode (2028) 70% van de jongeren (18 -35 jaar) bekend is met het werk van het waterschap.

Stand van zaken

In 2021 is Rijnland gestart met een transitieproces om water meer sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening. In 2022 zijn grote stappen gezet om de randvoorwaarden te scheppen. De VV heeft een principebesluit genomen over het aanscherpen van ons instrumentarium (beleidsregels en keur). De Blauwe Lens is naar de 5 verschillende regio's van Rijnland vertaald, wat per regio een ruimtelijke agenda en schuurpunten oplevert. Rijnland heeft in een aantal gebiedsontwikkelingen, zoals de Gnephhoek, het Lincolnpark, Valkenhorst en Metropoolregio Amsterdam praktijkervaring opgedaan.

Twee grote nieuwe landelijke trajecten zijn gestart, NPLG en programma woningbouw, waarbij Rijnland actief betrokken is; zowel bij de landelijke kaderstelling als bij de provinciale uitwerking van gebiedsopgaven. Uitgangspunt is dat we het gedachtengoed en doelstellingen van Rijnland klimaatadaptief hierin vervlechten en ook koppelen aan andere belangrijke taakopgaven van Rijnland (waterkwaliteit, KRW, robuust watersysteem).

Het vergroten van de bekendheid van het waterschap onder jongeren is door de coronatijd vertraagd, wat we komend jaar willen inlopen (van 11% naar 50%).

Aanpak en maatregelen

Water meer sturend maken

In de planperiode werken we verder om 'water meer sturend in de ruimtelijke ordening' te maken. Voor 2023 worden de volgende, concrete stappen voorzien:

- 1 Vastleggen van de aangescherpte, klimaatbestendige beleidsregels in de Rijnlandse Keur. In 2022 is hier reeds een principebesluit over genomen;
- 2 Tot nu toe is Rijnland betrokken bij de belangrijkste gebiedsontwikkelingen, maar het aantal ontwikkelingen neemt snel toe. Met het (nieuwe) bestuur bepalen van het ambitieniveau en prioriteiten ten aanzien van het beïnvloeden van ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkelingen, in relatie tot de beschikbare mensen en middelen.

Intussen gaat het werk buiten door. We participeren in belangrijke gebiedsontwikkelingen zoals Lincolnpark, Gnephhoek, Valkenhorst en Braassemerland, en gebruiken deze om (zowel ambtelijk als bestuurlijk) te leren in de praktijk ('learning by doing'). In 2023 zullen belangrijke ruimtelijke keuzes gemaakt worden in de Provinciale Veenweide strategieën; in de gebiedsprocessen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied; en in het Nationale Programma Woningbouw/ de woondeals. Wij zullen actief deelnemen in deze processen, om te zorgen dat water en bodem mede sturend zijn. Verder maken we afspraken met gemeentes, en leggen deze vast in Strategische Samenwerkings Agenda's (SSA's).

Tenslotte volgen we landelijke ontwikkelingen t.a.v. kaderstelling en monitoring (o.a. Landelijke Klimaatmaatlat) en beïnvloeden deze waar mogelijk (o.a. via de Unie). We participeren in belangrijke platforms als Metropool Regio Amsterdam (MRA) en het Convenant Klimaatadaptief Bouwen Zuid-Holland.

Waterbewustzijn vergroten

Waterbewustzijn is onmisbaar in deze complexe delta. Komend jaar werken we daarom aan het verder versterken van het waterbewustzijn via de programma's, de projecten, in beleidsontwikkelingen en educatie: ingelanden raken steeds beter bekend met de effecten van klimaatverandering op het waterbeheer en de rol van Rijnland daarin.

We haken aan bij de landelijke publiekscampagne van alle waterschappen en maken daarin een Rijnlandse vertaling. We zetten daarbij onze bestuurders in, ambassadeurs en ontsluiten ons erfgoed. Daarnaast gebruiken we proactief onze eigen (social-) mediakanalen.

Onze indicatoren zijn:

- Hoeveel inwoners van Rijnland zijn bekend met het werk van het waterschap en het thema klimaatverandering? Volgens de meest recente peiling ligt dat rond de 65%¹. We breiden dat uit naar 75% in 2023.
- Hoeveel van de Rijnlandse jongeren bereiken we via gastlessen en educatie in bovenbouw basisonderwijs en onderbouw middelbaar onderwijs? De score voor 2020 was 11%. Deze willen we verhogen naar 50% in 2023. Door de sluiting van scholen en het onderwijs op afstand is er het afgelopen jaar tijdens de Covid-19 pandemie een achterstand ontstaan.
- Daarnaast vormen de verkiezingen een graadmeter: we streven ernaar bij de volgende verkiezingen (in 2023) in de top 3 komen qua opkomstpercentage. Bij verkiezingen 2019 stond Rijnland op 6e plaats. Al onze inspanningen de komende jaren zullen erop gericht zijn om het werk van het waterschap verder zichtbaar te maken en om inwoners mede op basis daarvan enthousiast te maken om te gaan stemmen. Er zal een verschuiving moeten plaatsvinden van een bewustwordingscampagne naar meer een opkomstcampagne al is de mogelijkheid om een hogere verkiezingsopkomst te beïnvloeden beperkt.

“WE PARTICIPEREN IN
GEBIEDSONTWIKKELINGEN
ZOALS LINCOLNPARK,
GNEPHOEK, VALKENHORST
EN BRAASSEMERLAND.”

1 | We baseren dat op de publieksmonitor Waterpeil. Deze monitor brengt het waterbewustzijn van Nederlanders in kaart. Hij loopt vanaf 2015, met tweejaarlijks een steekproef onder ca. 2.000 personen in de leeftijd 18+. Initiatiefnemers: Ministerie Infrastructuur en Waterstaat en Unie van Waterschappen. In nauwe afstemming met Rijkswaterstaat, VNG, IPO, Vewin, drinkwaterbedrijven, gemeenten, provincies en waterschappen.

RIJNLAND CIRCULAIR

Rijnland zet samen met de omgeving in op circulair werken door de kringloop van water, energie en grondstoffen zoveel mogelijk te sluiten.

Portefeuillehouder: Thea Fierens.

Directeur: Simone Boogaard. Resultaatmanager: Bas van Ooijen.

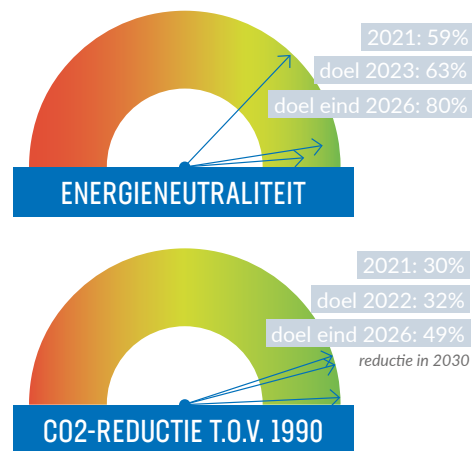

DOEL

De VV heeft als doel vastgesteld dat Rijnland in 2050 100% circulair is. Dit betekent 100% hernieuwbaar, 100% emissieloos en 100% afvalvrij. Als tussendoelen zijn gesteld:

- 1 Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2030
- 2 Rijnland gebruikt in 2030 50% minder primaire grondstoffen (t.o.v. 1990)
- 3 Rijnland reduceert de CO₂-uitstoot met 49% in 2030 (t.o.v. 1990)

INDICATOREN

Landelijk wordt gewerkt aan monitoringsaanpak en rekenmethodiek voor deze doelstelling.

Rijnland is in transitie naar een circulair waterschap in 2050. De VV heeft hiertoe besloten op 30 juni 2021 naar aanleiding van diverse (inter)nationale afspraken. De afgelopen jaren hebben we veel beleid ontwikkeld (transitieperiode); nu gaan we richting de implementatie.

Het doel is om als waterschap een positieve bijdrage te leveren aan het milieu. Als middel daartoe werken we aan het zo veel mogelijk sluiten van kringlopen van water, energie en grondstoffen. Deze transitie heeft grote impact op wat we doen, en hoe we dat doen.

Energieneutraal

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2030. In het uitvoeringsprogramma is een mix opgenomen van energiebesparing en energieopwekking (zon, wind en biogas) waaronder het project "zon op dak". Daarnaast willen we een actieve bijdrage leveren aan de energietransitie in de regio, met name door de inzet van warmte uit water (aquathermie). Op dit moment wekt Rijnland 59% van haar energie zelf duurzaam op. In de komende jaren gaan we hiermee door. Zo werken we in de regio samen aan de Regionale Energie Strategie 2.0.

Primaire grondstoffen

Het doel is om in 2050 niet langer gebruik te maken van primaire grondstoffen. Dat betekent dat alles wat we inkopen van een hernieuwbare (bijv. plantaardige) of hergebruikte (bijv. gerecyclede) oorsprong moet hebben. Als tussendoel is landelijk afgesproken om in 2030 nog maar de helft van de primaire grondstoffen

te gebruiken. In 2020 had 98,5% van alle grondstoffen die Rijnland inkocht nog een primaire oorsprong. In de loop naar 2030 zal door het uitfasen van benzine/diesel al een grote stap gezet worden, maar er zijn nog niet voor alle materialen een secundair of plantaardig alternatief.

Emissies

Rijnland streeft naar klimaatneutraliteit in 2050. In het Klimaatakkoord is als tussendoel 49% CO₂-reductie ten opzichte van 1990 afgesproken. Ongeveer de helft van de CO₂ uitstoot van Rijnland is gerelateerd aan het energiegebruik (biogas, diesel) in de eigen bedrijfsvoering en het uitbesteed werk (baggeren, schonen). Met het huidige energieprogramma is daarmee al 30% CO₂-reductie bereikt. Voor de resterende opgave moet vooral gekeken worden naar de directe lachgas en methaanuitstoot bij zuiveringen.

Innovaties

De huidige werkwijze is op termijn niet houdbaar; het klimaat verandert en grondstoffen raken op. Om te verbeteren en verduurzamen moeten we innoveren. Dat doen we al eeuwen maar het is belangrijker dan ooit. We innoveren door nieuwe technieken toe te passen en onze werkprocessen te veranderen. We innoveren door zelf te ontwikkelen, samen te werken en goede ideeën van anderen te gebruiken, bijvoorbeeld via de GR HVC of de Groene Cirkels.

In de programmateksten staan diverse innovaties. En ook in de themaparagrafen. Denk aan het gebruik van drones, slimme aansturing van gemalen, en de asset

health indicator. Tijdens de innovatiemiddag in 2022 zijn talloze innovaties, zowel eigen innovaties als van derden, gepresenteerd.

Innovaties zijn overal; niet altijd groots en meeslepend maar daarmee niet minder belangrijk, en niet altijd even zichtbaar. Een ander kenmerk van innovaties is dat ze kunnen mislukken. En dat hoort erbij. En tenslotte gaat de kost vaak voor de baat: we moeten nu investeren om straks de vruchten te plukken.

Activiteiten 2023

- In 2023 leggen we de acht uitgewerkte trajecten ter besluitvorming aan de VV voor, en later in het jaar ook de resterende zeven trajecten.
- In 2023 vragen we onze aanbestedingen en inkopen circulair uit conform wetgeving.

De VV heeft 2 februari 2022 prioriteit gegeven aan het uitwerken van acht trajecten die vooral gaan over het terugdringen van CO2 en andere broeikasgassen, het terugwinnen van grondstoffen uit zuiveringsslib, en de vierde zuiveringstrap. En het verduurzamen van onze inkoop en aanbesteding.

Wat we doen aan energiebesparing en op het gebied van circulariteit komt terug in de verschillende programma's.

ASSETMANAGEMENT EN OMSLAG NAAR RISICOGESTUURD ONDERHOUD

*Portefeuillehouders: Bas Knapp en Sjaak Langeslag.
Directeur: Simone Boogaard.
Manager Uitvoering: Norbert Simons.*

Doel

Het onderhoud aan onze assets voeren we uit volgens de principes van assetmanagement. Dit betekent dat we bewuste keuzes maken op basis van de driehoek functie-kosten-risico's en de door het bestuur vastgestelde bedrijfswaarden en risicomatrix.

Stand van zaken

Enkele jaren geleden nam het (correctieve) onderhoudswerk flink toe. Daarmee stegen de kosten voor onderhoud en tevens nam hiermee de onvoorspelbaarheid toe. Het bestuur heeft daarom besloten dat Rijnland binnen 10 jaar de omslag van correctief naar preventief onderhoud maakt. Afgelopen jaren hebben we grote stappen gezet en nieuwe inzichten opgedaan. Dit leidt tot een nuancering en nadere duiding van de opgave.

1 Risicogestuurd planmatig onderhoud

Risicogestuurd planmatig onderhoud betekent dat we een bewuste keuze maken tussen assets die we preventief onderhouden (bijvoorbeeld de boezemgemalen), en assets waarbij het verstandiger is correctief te onderhouden (bijvoorbeeld een kleine

stuw achter in een polder). Deze bewuste keuze leggen we vast in z.g. onderhoudsconcepten. De assets die we preventief onderhouden kunnen desondanks toch kapotgaan en deze onderhouden we dan op dat moment ook correctief. We gaan dus niet alles preventief onderhouden maar wel alles risicogestuurd onderhouden.

2 Vernieuwingsopgave als randvoorwaarde

Het preventief onderhouden van assets heeft alleen zin bij assets die in (redelijk) goede staat verkeren. Sommige assets verkeren (nog) in slechte staat en moeten eerst worden vervangen of gerenoveerd. Dit pakken we op in onze investeringsprojecten. Het onverkort uitvoeren van die projecten (geprioriteerd in de LTAP) is dus essentieel voor de transitie naar risicogestuurd planmatig onderhoud.

3 Areaal en regelgeving

In de loop van de tijd verandert het areaal aan assets doordat we assets bouwen, slopen, overnemen of afstoten. Ook de wetgeving kan veranderen. bijvoorbeeld op het gebied van Arbo veiligheid of

cybersecurity. Daarmee verandert ook het aantal assets wat we preventief willen onderhouden c.q. wat we correctief kunnen onderhouden. Bovenstaande nieuwe inzichten geven een nadere invulling en duiding aan de afspraak "van correctief naar preventief". In het overdrachtdossier voor het nieuwe bestuur scherpen we op basis van deze nieuwe inzichten de bestaande opgave aan naar een realistische opgave voor de komende coalitieperiode.

Activiteiten in 2023

De komende jaren zetten we in op:

- Het afronden van de onderhoudsconcepten.
- Assets preventief onderhouden, conform de onderhoudsconcepten.
- Assets correctief onderhouden waar nodig, en binnen de gestelde termijnen.

Wat we doen aan assetmanagement en de omslag van onderhoud komt terug in de verschillende programma's.

Indicatoren omslag onderhoud

Rijnlandbreed transitiedoel	2022	2025	2026
Onderhoudsconcepten opstellen	85%	95%	100%
Preventief onderhoud: <i>uitvoering conform onderhoudsconcept*</i>	83%	90%	98%
Correctief onderhoud: <i>uitvoering binnen gestelde termijn</i>	64%	70%	80%

*Waar mogelijk: onderhoudsconcepten beschikbaar en asset nieuw genoeg

BOD – gebouwen en voertuigen

Voor het programma BOD staat assetmanagement nog in de kinderschoenen. In 2022 is een plan van aanpak opgesteld om BOD aan te sluiten op het assetmanagement van de primaire processen.

Het doel voor 2023 is alle assets uit BOD op te nemen in het onderhoudsbeheersysteem zodat inzicht en werkwijze overeen gaan komen.

“WE MAKEN BEWUSTE
KEUZES IN DE DRIEHOEK
FUNCTIE - KOSTEN - RISICO'S”

The background of the slide is a photograph of a paved path running alongside a canal. Two people are riding bicycles away from the camera on the path. The canal is filled with water, reflecting the sky and the trees on the opposite bank. The sky is clear and blue. The path is bordered by green grass and some purple flowers on the left. The overall scene is peaceful and scenic.

FINANCIEEL BELEID

UITWERKING: LASTENDRUK,
TARIEVEN, PRAKTIJKSITUATIES

Portefeuillehouder: Marco Kastelein.
Concerncontroller: Peter Waij.
Directeur bedrijfsvoering: Frank Hoevenaars.
Teamleider Financiën: Lily Schrama.

Hieronder volgt de financiële uitwerking van deze programmabegroting 2023 en het meerjarenperspectief 2023-2026. Ondanks de slechtere economische ontwikkelingen en onzekere toekomst houden wij in 2023 vast aan de inhoudelijke doelen en ambities uit het coalitieakkoord, met de bijstellingen die n.a.v. mid-term zijn vastgesteld middels het lopende MJP 2022-2025 en het WBP6.

Scherper onderscheid tussen begroting en MJP, vanwege onzekere toekomst

De VV stelt alleen de jaarschijf 2023 definitief vast, de begroting. Het doorzicht naar de jaren 2024-2026 (het MJP) is een prognose, die ditmaal met meer onzekerheid is omgeven dan gebruikelijk. Daarom is er een duidelijker onderscheid gemaakt tussen begroting en MJP en is in dit hoofdstuk ook een ‘optimistische kostenprognose’ opgenomen, als indicatie van de bandbreedte.

Sprake van uitzonderlijke actuele omstandigheden, die kosten 2023 met 8,4% verhogen

De meerkosten ten opzichte van het vorige MJP zijn voornamelijk prijswijzigingen van externe partijen, onder andere: cao, rente, energie en grondstoffen. Deze meerkosten zijn € 14,9 € mln in 2023 en € 79,4 mln over de periode 2023-2026.

Verloop van de kosten:

Exploitatie incl. kap. lasten € mln	2022	2023	2024	2025	2026
Waterveiligheid	29,4	32,6	34	35	37
Voldoende water, incl. baggeren	57,9	66,8	70	73	75
Schoon en gezond water	11,7	12,8	13	13	13
Waterketen	86,4	89,2	98	101	109
BOD	37,3	38,0	38	38	39
Totaal exploitatie	222,7	239,4	253	258	274

Rijnland beperkt de lastendrukstijging in 2023, door grotere inzet van reserves

Doordat Rijnland steeds een robuust financieel beleid heeft gevoerd en daardoor beschikt over inzetbare reserves kunnen we lastendrukstijging in de MJP-periode voor inwoners en bedrijven beperken. In deze begroting is gekozen om de beschikbare egalisereserves volledig en gelijkmatig over de MJP-periode in te zetten, de algemene reserves niet aan te vullen tot aan de door de VV vastgestelde 5%-ondergrens en de lastendrukstijging voor 2023 op 4,5% te houden. In het Coalitieakkoord was voor 2023 nog een lastendruk-stijging van 1,9% voorzien.

Om de lastendrukstijging in 2023 te beperken tot 4,5% moeten we € 1,3 onttrekken (i.p.v. € 7,2 mln storten volgens huidig beleid). Het restant van de egalisereserves (€ 28,7 mln) kan het nieuwe bestuur inzetten om de lastendrukstijging voor de jaren 2024-2026 te beperken tot 5,2% voor 2024 t/m 2026.

Optimistische kostenprognose leidt tot minder lastendrukstijging

Als indicatie van de bandbreedte is ook met een ‘optimistische’ bril gekeken naar de prijswijzigingen van externe partijen vanaf 2024. Dit leidt tot voor 2024: € 3 mln en voor de jaren 2025/2026: € 9,5 mln per jaar aan lagere kosten, waardoor de lastendrukstijgingen, bij het volledig inzetten van de egalisereserves voor de jaren 2024 t/m 2026 op 3,7% per jaar uitkomen.

Tarieven en lasten praktijksituaties nemen in 2023 minder toe dan 4,5%

De lasten voor de inwoners en bedrijven nemen per saldo in 2023 minder toe dan de lastendrukstijging van 4,5%. Dit komt doordat de belastingen worden opgebracht door een groter aantal belastingeenheden (door nieuwbouw/groei) en door WOZ-waardestijging.

De tarieven voor de watersysteemtaak stijgen met 3,5% (ingezetenen), 1,9% (ongebouwd) of dalen (gebouwd: m.n. door WOZ-waardestijging). Alleen het tarief voor de zuiveringsheffing stijgt meer dan 4,5% (nl. 4,7%). Dit komt vooral door de lagere groei van het aantal vervuilingseenheden in 2022 en een groter aandeel kwijschelding en oninbaar in 2023.

De tarieven voor 2023 zijn:

Belastingtarieven (€)		2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Ingezetenenomslag per woonruimte	110,00	113,90	3,90	3,5%
2	Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0208%	0,0194%	-0,0014%	-6,8%
3	Omslag ongebouwd overig per ha.	87,50	89,20	1,70	1,9%
4	Omslag wegen per ha.	437,50	446,00	8,50	1,9%
5	Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	0,00	0,0%
6	Zuiveringsheffing per v.e.	65,85	68,95	3,10	4,7%
7	Verontreinigingsheffing per v.e.	65,85	68,95	3,10	4,7%

Onderstaande tabel geeft een aantal voorbeelden van praktijksituaties voor 2023

Praktijksituaties (€)		2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	176	183	7	4,0%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	308	321	13	4,3%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	380	389	8	2,2%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	98.433	102.350	3.917	4,0%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.158	1.155	-3	-0,2%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	322	323	1	0,3%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.422	4.450	28	0,6%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	285	288	3	1,2%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

“WE NEMEN MAATREGELEN
OM DE SCHULDEN TE
VERLAGEN, MAAR WE
MOETEN OOK INVESTEREN”

Voorbeeldpraktijksituaties waarin stijging WOZ-waarde is meegerekend (+10%)

Voorbeeld praktijksituaties (€) incl. WOZ-ontwikkeling		2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	176	183	7	4,0%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	308	321	13	4,3%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	380	395	15	4,0%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	98.433	102.932	4.499	4,6%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.158	1.202	44	3,8%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	322	335	12	3,9%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.422	4.517	96	2,2%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	285	296	12	4,0%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

We nemen maatregelen om de schulden te verlagen. maar moeten veel meer investeren

We nemen ruim € 36 mln meer in exploitatie (minder lenen)

In de afgelopen bestuursperiode zijn maatregelen genomen om de schuldenpositie verder te verbeteren. We zetten dit beleid voort. Dit betekent onder meer dat we jaarlijks € 2,4 mln projecturen watergebiedsplannen in de exploitatie opnemen. Effect: € 10 mln minder schuld in 2026. Daarnaast zetten we vanaf 2020 een aantal extra stappen:

- We brengen geleidelijk meer projecturen in de exploitatie van structureel € 1 mln in 2020, oplopend naar structureel € 4 mln vanaf 2023, zoals

in het coalitieakkoord. Het effect daarvan is € 16 miljoen minder schuld in 2026.

- We zetten enkele geactiveerde kosten over naar de exploitatiebegroting, voor ICT, verkennend onderzoek- en advies waterketen en de bijdrage voor de waterschapsverkiezingen. Effect: € 10 mln minder schuld in 2026.

Wel zijn er ook extra investeringen nodig (meer lenen)

Door het hoge investeringsniveau (o.a. hogere realisatie 2021 en 2022) en de prijsontwikkelingen komt de absolute schuld hoger uit dan het kader (coalitieakkoord en meerjarenbegroting 2022-2025).

Resultaat:

een nieuw verwacht plafond voor de schuldpositie

- Absolute schuld – De schuld stijgt naar verwachting van € 622 mln (begin 2022) naar € 851 mln (eind 2026). Voor eind 2024 wordt een schuld verwacht van € 811 mln en wijkt daarmee af van het MJP 2022-2025 (max. € 749 mln 2024).
- Relatieve schuld – De schuldenpositie (schuld gedeeld door de jaarlijkse belastingopbrengst) is naar verwachting 299% begin 2023 en stijgt daarna. Het hoogste niveau wordt verwacht in 2025 met 320% maar daalt daarna weer uitkomend op 303% in 2027 als we rekenen met een lastendrukstijging van 5,2% per jaar vanaf 2024.
- Aandeel kapitaallasten – Het totaal van rente en afschrijving is in 2023: 27% van de belastingopbrengst, stijgend naar 31% in 2026 (coalitieakkoord: max. 34%).

Achter deze prognoses zitten onzekerheden zoals de omvangrijke projecten Haarlem Waarderpolder en Zwanenburg. Deze tellen zwaar mee en bij vertragingen of aangepaste ramingen kunnen zij de schuldprognose negatief beïnvloeden.

We investeren bijna een half miljard euro in de regio

Rijnland raamt in de hele MJP-periode 2023-2026 voor € 477 mln aan investeringsprojecten, dit is exclusief de baggerwerken.

Bruto investeringen, € mln	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Waterveiligheid	24,3	22,1	25	32	27	106
Voldoende water, excl. bagger	28,2	22,7	24	23	14	84
Schoon en gezond water	6,9	10,4	8	7	8	34
Waterketen	46,6	83,5	66	44	54	248
BOD	6,9	5,0	1	0	0	6
Totaal bruto investeringen	112,8	143,7	124	105	103	477

Stijgend investeringsniveau in 2023 en verder

De raming voor 2023 bedraagt € 143,7 mln, excl. baggerwerk. De verwachte realisatie daarvan is € 129 mln, rekening houdend met een concernbrede korting voor het verwachte jaarlijkse aandeel projecten dat vertraging oploopt door externe oorzaken (10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk).

Het investeringsniveau voor 2023 en 2024 is voor Rijnlandse begrippen hoog. Belangrijke verklaring hiervoor is dat het project Zwanenburg vanaf 2023 tot uitvoering komt: € 42 mln in 2023 en € 29 mln in 2024 (totaal € 91 mln 2023-2026). Ook het project awzi Haarlem Waarderpolder heeft een groot aandeel (totaal €48 mln 2023-2026).

We gaan verstandig om met de reserves

We zetten de egaliseringsreserves volledig in voor het reguleren van een gelijkmatige lastendrukontwikkeling. Conform het huidige beleid onttrekken wij de baggerkosten in 2022 en 2023 volledig uit de bestemmingsreserve baggeren. Om de kostenstijgingen enigszins te temperen onttrekken we in 2023 € 1,3 mln uit de egaliseringsreserves (voorzien was nog een storting van € 7,2 mln). Eventuele meeropbrengsten uit de belastingheffing en dividenduitkeringen blijven we inzetten voor de beheersing van de schuldenlast. Vanwege de onzekere economische situatie is gekozen om de algemene reserves niet aan te vullen tot aan de door de VV vastgestelde 5%-ondergrens.

We gaan door met een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid

Rijnland benut maximaal de wettelijke kwijtscheldingsmogelijkheden. Rijnland behoort daardoor bij de drie waterschappen met het breedste pakket aan kwijtscheldingsmogelijkheden om inwoners en bedrijven die het moeilijk hebben tegemoet te komen. Kwijtschelding is mogelijk voor zowel de ingezetenen- als de zuiveringsheffing, waarbij ook kleine ondernemers in aanmerking kunnen komen voor kwijtschelding.

Samenvattende tabel

De volgende tabel geeft een specificatie per jaar van de kentallen die in dit hoofdstuk zijn besproken:

€ mln	2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatie excl. kap.lasten	164,8	177,5	187	184	193
Kapitaallasten	57,9	61,9	67	75	81
Exploitatie lasten	222,7	239,4	253	258	274
Inzet bestemmingsreserves	-/- 8,7	-/- 8,8	2	2	-/- 0
Inzet algemene reserves (huidig beleid)	0,0	0,0	1	0	0
Inzet egalisereserves	5,4	-/- 1,3	-/- 15	-/- 7	-/- 7
Belastingopbrengst (lastendruk)	219,4	229,3	241	254	267
Ontwikkeling lastendruk	1,9%	4,5%	5,2%	5,2%	5,2%
Aandeel kap.lasten/lastendruk	26%	27%	28%	29%	31%
Schuldenpositie 1 jan*	622	686	761	811	833
Schuld-% van belastingopbrengsten	283%	299%	316%	320%	312%

* Schuld 2022 geactualiseerd

RISICOGESTUURD WERKEN

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

RISICO- PARAGRAAF BEGROTING 2023

Portefeuillehouder: Marco Kastelein.

Directeur: Mariël Middendorp.

Concerncontroller: Peter Waij.

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste risico's en onzekerheden die de komende jaren de Rijnlandse taken kunnen beïnvloeden. Ze zijn zoveel mogelijk ingedeeld volgens de gangbare categorieën van strategische, interne en externe risico's. De bijbehorende restrisico's en hoe Rijnland daarmee omgaat, staan in bijlage 3. In deze bijlage staat ook een korte samenvatting van eerder vastgesteld beleid over risicomanagement en weerstandsvermogen.

LEIDENDE PRINCIPES

- Klimaatbestendige leefomgeving, water meer sturend
- Evenwichtige verdeling waterschapslasten tussen huidige en toekomstige generaties, incl. beheersbare schuld

UITDAGINGEN

Goed waterbeheer:
kerntaken op orde krijgen en houden

Voorbeelden:

- Risicogestuurd onderhoud
- Baggerprogramma uitvoeren
- Vernieuwing awzi's

Toegezegd / nieuw beleid nog nader uit te werken in begroting

Voorbeelden:

- Medicijnrestenverwijdering
- Value cases duurzaamheid

Kerntaken koppelen aan maatschappelijke opgaves

Voorbeelden:

- Klimaatbestendige woningbouw en eigen assets
- Tegengaan bodemdaling
- Versterken biodiversiteit
- Energieneutraal werken
- Nederland circulair in 2050

Omgaan met externe risico's

Voorbeelden:

- Grote rente- en prijsstijgingen
- Droogte gevolgd door extreme wateroverlast
- ICT-continuïteit
- Exotenplaag

a. Strategische risico's

Vrijwillig geaccepteerde risico's die de Rijnlandse strategie (WBP6, coalitieakkoord e.d.) zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.

b. Interne, te voorkomen risico's

Dit betreft interne risico's die in principe goed beheersbaar zijn en dus te vermijden zijn. Het bekendste voorbeeld zijn de continuïteitsrisico's in routinematige operationele processen, zoals de betrouwbaarheid en bedrijfszekerheid van de Rijnlandse assets.

c. Externe, niet beïnvloedbare risico's

Risico's die zich grotendeels buiten de Rijnlandse invloedsfeer bevinden

d. Restrisiko's

Restrisiko's zijn risico's waarvan de mogelijke financiële gevolgen niet of niet volledig zijn gedekt in deze begroting en meerjarenraming. Mochten ze zich ondanks de genomen beheersmaatregelen voor doen, dan is via de verenigde vergadering een beroep op de algemene reserve mogelijk. Dit heeft zich de afgelopen jaren niet voorgedaan.

1 Toegenomen onzekerheid

Deze begroting heeft vergeleken met vorige jaren te maken met toegenomen onzekerheid en bijzonder veel uitdagingen. Met de twee leidende principes voorop zal Rijnland de komende jaren nog meer dan voorheen alle zeilen bij moeten zetten, zowel om het hoofd te bieden aan externe risico's, als de intern op orde houden van de eigen assets. Mochten een of meerdere van de volgende risico's zich in 2023 voordoen, dan heeft de buffer van de algemene reserve (saldo 2023: € 10,9 mln) een dempend effect. Een alternatief is om delen van begrote activiteiten door te schuiven naar latere jaren, zeker als externe risico's zoals rente- en prijsstijgingen substantieel hoger uitpakken.

2 Strategische risico's (I): wake up calls in slow motion

Rijnland zit als waterschap in een drukbezet deel van Nederland in het middelpunt van uiteenlopende maatschappelijke transities. De vastgestelde **principes** 'water wijst de weg' en een 'evenwichtige lastendrukstijging' zullen de komende jaren verder beproefd worden. De hectiek van de afgelopen jaren heeft geleerd dat strategische, externe en interne risico's steeds meer verweven raken met als leidraad de uiteenlopende maatschappelijke **transities**; ingrijpende veranderingen naar een 'nieuwer normaal' zowel klimatologisch als sociaaleconomisch.

De bekendste transitie is de energieopgave, inclusief de behoefte om binnen enkele generaties geheel klimaatneutraal te zijn. Andere transities komen voort uit de

klimaatverandering (extremer weer, langdurige droogte, schaarser zoet (drink)water, overlast invasieve exoten), de stikstofcrisis (mede in relatie tot bodemdaling, peilbeheer en CO2-uitstoot, digitalisering (hacks, interconnectiviteit) en omgaan met onverwachte vervuilers van het oppervlaktewater (pfas, microplastics, medicijnresten).

De huidige meervoudige crisissituaties, zoals langer extremer weer, gecombineerd met bodemdalingen, stikstofdossiers, oplopende schaarste en woningnood, spelen zich af in het ruimtelijke domein en zijn een wake up call in slow motion. Oplossingsrichtingen vergen door uiteenlopende vormen van schaarste een **lange adem**. De noodzaak voor de bouw van enkele honderdduizenden woningen de komende jaren leidt er toe dat Rijnland randvoorwaarden mee zal geven om te komen tot waterrobuust, droogtebestendig en natuurinclusief wonen.

Door een toenemende kans op een recessie of stagflatie is het bovendien niet uitgesloten dat de kapitaalmarktrente gedurende 2023 hoger ligt dan waarmee in deze begroting is gerekend.

3 Strategische risico's (II): een brede maatschappelijk blik noodzakelijk?

Het principe van water de weg laten wijzen vergt een **brede blik** die soms verder kan reiken dan wat sec binnen waterschapstaken wettelijk is verplicht. Microplastics en medicijnresten verwijderen zijn aansprekende voorbeelden, net als een wenkend perspec-

tief bieden voor de bodemdalingsproblemen. De Rijnlandse zorgplicht is om deze brede blik nadrukkelijk te koppelen aan de opgaven in het ruimtelijk domein. De nadere invulling van deze brede blik, onder meer via value cases, zal na de waterschapsverkiezingen verder vorm krijgen. Los van enkele pilots of ad hoc-initiatieven is in deze begroting geen budget voor uitvoeringsmaatregelen opgenomen.

Een tweede invulling van een brede blik is bijdragen in de **onderhoudsplicht** van derden. In Rijnlands gebied is bijvoorbeeld 6.600 km aan kleine watergangen die Rijnland mede uit waterkwaliteitsoogpunt op minstens vijftig centimeter diepte wil zien. Het op orde krijgen is een aandachtspunt, net als de honderden kilometers aan oeververdedigingen waarvan Rijnland niet onderhoudsplichtig is, maar een zorgplicht heeft na te komen. Bij wijze van pilot heeft het Rijnlandse bestuur ingestemd om de eerstkomende jaren financieel bij te dragen aan schade aan regionale keringen die lastig verwijtbaar is (€ 0,15 mln).

Een eerdere brede blik omvatte het overnemen van het beheer en onderhoud van stedelijke watergangen van acht gemeenten. Het huidige bestuur heeft uit kostenoverwegingen de wens de hiervoor afgesloten convenanten af te bouwen.

4 Interne en externe risico's (I): naar risicogestuurd onderhoud

Het groeiende inzicht in de Rijnlandse **onderhoudstoestand** van de assets en de behoefte aan risicogestuurd

planmatig onderhoud leidt tot robuuster waterbeheer, maar ook tot hogere (preventie)kosten dan voorheen. Daartegenover staan lagere correctieve kosten en een betere voorspelbaarheid. Gecombineerd met de klimaatveranderings-gevolgen (o.a. meer inspecties en onderhoud aan keringen, instandhoudingsachterstand poldergemalen en awzi's, toenemende overlast van invasieve exoten) en oplopende schaarste in materieel en menskracht is sprake van toenemende onzekerheden. Dit is reden om het risico op een hoger onderhoudsbudget dan in deze begroting is opgenomen het hoogste 'scoort' in het overzicht van restrisico's. Vaststaat dat het waterbeheer in crisissituaties nooit mag falen. Wanneer tijdens de droogte een cruciaal aanvoergemaal gedeeltelijk uitvalt, moet dit hoe dan ook zo snel mogelijk worden hersteld.

5 Interne en externe risico's (II): complexe, grote investeringsprojecten beheersen

Rijnland is bezig met enkele meerjarige, complexe en vaak grote investeringsprojecten. Voorbeelden zijn de awzi Haarlem Waarderpolder en de zuiveringsinstallaties Zwanenburg / Schalkwijk / Heemstede. Een andere complexe investering is de aanpassing van het sluizencomplex van Halfweg. Sinds de vorige begroting is het krediet hiervan met 40% verhoogd (+/- € 6 mln). Beide waterketenprojecten kennen ramingen die gezamenlijk substantieel hoger liggen dan de vorige begroting. De maatschappelijke noodzaak om bijvoorbeeld de grootste awzi klimaatneutraal te maken zorgt voor hogere

uitgaven dan vooralsnog nu is begroot. Ten tijde van het opstellen van deze begroting was een en ander nog niet uitgekristalliseerd.

De realisatie van deze drie en enkele andere complexe projecten zullen naar alle waarschijnlijkheid niet pechvrij verlopen, ondanks het feit dat deze **complexiteit** wordt beheerst door adequaat projectmanagement en ervaren krachten. Verduurzamen, omgaan met monumenten, rekeninghouden met schaarste en inhuren van projectmedewerkers zorgen voor aanvullende risico's. Voor de eerstvolgende jaren hebben deze complexe investeringsprojecten nog weinig gevolgen voor de exploitatiebegroting en het weerstandsvermogen. Wel hebben we voor twee grote vernieuwingsprojecten (awzi's Haarlem-Waarderpolder en Zwanenburg) tijdelijk extra capaciteit beschikbaar gesteld, die deels wel drukt op de exploitatie.

Wanneer deze projecten extra uitgaven vergen, zullen in de investeringsmeerjarenraming deze complexe projecten leiden tot een 'verdringingseffect'.

“WATERSNOOD
LIMBURG WAS
WAKE UP CALL”

6 Een stresstest voor deze begroting

Deze begroting is in principe voldoende robuust om de geplande activiteiten en hun budgetten uit te voeren. De focus ligt op 2023. Daarna is een en ander minder zeker en omvat ieder scenario een stevige bandbreedte. Mocht Rijnland gedurende onverhoopt tegen de begrotingsgrenzen aanlopen, dan behoort **temporiseren** of uitstellen tot de meest voorkomende beheersmaatregel. Dit bleek uit evaluaties van vorige begrotingen.

Uitstel van onderhoud of geplande projecten ligt evenwel steeds minder voor de hand, gezien de benodigde 'asset health', net als de vanzelfsprekendheid dat incidentele verkoopopbrengsten van overtollig vastgoed en meevallende belastingopbrengsten voor financiële dekking zorgen. Vanaf 2023 neemt dan ook de kans toe dat de in deze begroting gepresenteerde lastendruk, uitgaande van het huidige 'werkpakket', hoger uit kan pakken. Daar staat Rijnlands tweede principe tegenover: een evenwichtige lastendrukstijging en een beheersbare schuldenpositie.

7 Een maatschappelijk aanvaardbare lastendrukstijging

Dit tweede principe is de belangrijkste aanleiding om in 2023 meer dan in vorige begrotingen uit de egaliseringsreserves te onttrekken. Op deze manier is de lastendrukstijging in principe maatschappelijk aanvaardbaar. Een dergelijke onttrekking uit de financiële buffers is in de toekomst eveneens niet vanzelfsprekend, zodat voor het nieuwe bestuur diverse uitdagingen zijn om klimaatbestendig en financieel duurzaam te zorgen voor droge voeten en schoon water.

In bijlage 3 staat het overzicht van de restructureringen.

BEGROTINGSBIJLAGEN

Hoe komen we van kosten tot tarieven?

A. Schematisch

Onderstaande tabel geeft weer hoe de kosten worden toegedeeld naar de belastingcategorieën.

De omvang van de op te brengen belastingen, gedeeld door het aantal belastingeenheden bepaalt het tarief.

A. Kosten Bedragen in € 1.000	Kosten	Toedeling naar categorie					
	Totaal	Ingezetenen 50%	Gebouwd 43,6%	Ongebouwd 6,3%	Natuur 0,1%	Zuiveringsheffing	Verontreinigings- heffing
Watersysteembeheer	119.673	59.837	52.178	7.539	120		
Zuiveringsbeheer	104.399					104.399	
Belangencategoriekosten heffen. invorderen. verkiezingen	6.526	1.210	2.992	71	11	2.243	
Totaal kosten	230.599	61.046	55.169	7.610	130	106.643	

B. Mutaties							
Egalisatiereserves zuiveringsheffing	1.046-					1.046-	
Egalisatiereserve omslagtarieven	282-	666-	509	78-	47-		
Overheveling verontr.hef. naar watersyst.beh.		241-	210-	30-	0-		483
Totaal belastingen	229.271	60.139	55.468	7.502	83	105.597	483

C. Belastingeenheden							
Aantal		528.000	285.915.000	84.100	20.700	1.531.500	7.000
Eenheid		Woonruimtes	€ WOZ-waarde	Hectare	Hectare	Vervuilingseenheden	

D. Tarieven = totaal op te brengen belastingen (B) / aantal belastingeenheden (C)							
2023		113,90	0,0194%	89,20	4,00	68,95	68,95
2022		110,00	0,0208%	87,50	4,00	65,85	65,85
Verschil		3,5%	-6,8%	1,9%	0%	4,7%	4,7%

B. Uitleg ontwikkelingen

Totale lastendrukontwikkeling: plus 4,5%

De totale belastingopbrengst (lastendruk) bedraagt € 229 mln. en stijgt met 4,5% t.o.v. 2022. De ontwikkeling van de afzonderlijke tarieven wijkt hiervan af. Dit wordt uitgelegd in deze bijlage.

Hoe kan het dat de tarieven zich verschillend ontwikkelen?

De stijging (of daling) van de afzonderlijke tarieven per belastingcategorie hangt af van:

- de kostenontwikkeling bij de beide afzonderlijke waterschapstaken: het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer;
- het bedrag dat gestort of onttrokken wordt uit de egaliseringsreserve van de desbetreffende belastingcategorie;
- de toe- of afname van het aantal belastingeenheden per belastingcategorie. Het tarief daalt als het bedrag, dat een belastingcategorie moet opbrengen, wordt verdeeld over een groter aantal belastingeenheden (en het tarief stijgt bij een vermindering van het aantal belastingeenheden).

Hoe ontwikkelen de tarieven zich in 2023?

- De zuiveringsheffing stijgt, m.n. door hogere kosten en minder vervuilingseenheden.
- De ingezetenenomslag stijgt met name door kostenstijging deels gecompenseerd door inzet uit egaliseringsreserve en meer woonruimten.
- De omslag 'ongebouwd overig' stijgt, als gevolg van kostenstijging, deels gecompenseerd door inzet reserves en meer hectare ongebouwd, m.n. wegen.
- De omslag 'natuur' blijft ongewijzigd ondanks minder belastingeenheden (hectaren) door hogere inzet uit egaliseringsreserve.
- Het tarief gebouwd daalt, ondanks hogere kosten. m.n. door WOZ-waardeontwikkeling en groei (nieuwbouw). Toelichting: de omslag gebouwd is een percentage van de WOZ-waarde. Dat betekent dat als de WOZ-waarde stijgt, om eenzelfde bedrag op te brengen een lager tarief volstaat. In deze begroting is rekening gehouden met 11% WOZ-waarestijging (10% waardeontwikkeling en 1% groei).

Rekenvoorbeeld:

Op te brengen door belastingcategorie gebouwd (netto kosten gebouwd. na egalisatie. in € mln)	55.5	55.5	55.5
<i>Totale WOZ-waarde in € mln:</i>			
Conform Programmabegroting 2023	285.915		
Excl. groei (1%) en incl. waarestijging (10%)		283.339	
Excl. groei en waarestijging			257.581
Tarief gebouwd (in % van WOZ-waarde)	0,0194%	0,0196%	0,0215%

Wat betekent dat voor praktijksituaties?

Praktijksituaties zijn altijd een mix van toepassing van verschillende heffingen. Afhankelijk van zijn situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetenendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde. In 2023 stijgen de heffingen voor de zuiveringstaak (zuiverings- en verontreinigingsheffing) met 4,7%. Dat betekent dat praktijksituaties waarin het aandeel zuiveringsheffing relatief groot is te maken krijgen met hogere bijdragen. De heffingen voor de watersysteemtaak stijgen minder of dalen. Bij elkaar geeft dat het volgende effect op een aantal voorbeeld-praktijksituaties (zie ook hoofdstuk 10):

Toelichting ontwikkeling per praktijksituatie

- Ontwikkeling situaties 1 en 2 zijn het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing en ingezetenenomslag. Ontwikkeling situatie 3 idem, bij daling van omslag gebouwd.
- Ontwikkeling situatie 4 is het resultaat van de stijgende zuiveringsheffing (groot aandeel) en daling van omslag gebouwd.
- Bij situaties 5,6 en 8 heft de daling van omslag gebouwd de stijging zuiveringsheffing ongeveer op. Hetzelfde geldt voor situatie 7, bij een hoger tarief ongebouwd.
- Situatie 9 blijft gelijk, door ongewijzigd tarief natuur.

Praktijksituaties (€)		2022	2023	Verskil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	176	183	7	4,0%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	308	321	13	4,3%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	380	389	8	2,2%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	98.433	102.350	3.917	4,0%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.158	1.155	-3	-0,2%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	322	323	1	0,3%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.422	4.450	28	0,6%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	285	288	3	1,2%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

Voorbeeld praktijksituaties (€) incl. WOZ-ontwikkeling		2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	
				€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	176	183	7	4,0%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	308	321	13	4,3%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	380	395	15	4,0%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	98.433	102.932	4.499	4,6%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.158	1.202	44	3,8%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	322	335	12	3,9%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.422	4.517	96	2,2%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	285	296	12	4,0%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

Toelichting: in deze tabel is in alle situaties uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waardestijging (10%).
De WOZ-waardestijging is in werkelijkheid per situatie verschillend.

C. Verantwoording van kostentoedeling en -toerekening

Hieronder volgt de wijze waarop Rijnland de netto kosten toerekent naar producten en toedeelt naar belastingcategorieën.

A. Toerekening van kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidsproducten

De administratie van Rijnland is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (de BBP-structuur). De Rijnlandse bestuursprogramma's zijn verdeeld in tactische doelen, waarbij alle kosten en opbrengsten binnen een tactisch doel verder worden verdeeld naar (BBP-)beheerproducten. Op deze manier past Rijnland het verdelingsmodel van de Unie integraal toe. Deze eenduidige verdeelmethode maakt een goede bedrijfsvergelijking tussen de waterschappen mogelijk.

Het verdelingsmodel is als volgt:

- We verantwoorden de kosten en opbrengsten, waarvan duidelijk is op welk beheerproduct en tactisch doel ze betrekking hebben, direct op dat betreffende beheerproduct en tactisch doel.
- We rekenen de kosten en opbrengsten van een drietal ondersteunende beheerproducten eerst toe naar de stafdelingen en teams. De ondersteunende beheerproducten zijn: 'Huisvesting', 'Informatiebeleid en Automatisering' en 'Centrale (ge)grafische informatie'.

- Rijnland verzamelt de kosten en opbrengsten die niet direct op een beheerproduct betrekking hebben in eerste instantie per stafafdeling en team en rekent die vervolgens toe aan de ondersteunende- en beheerproducten, op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief).
- De ondersteunende beheerproducten comptabiliteit, meerjarenraming/begroting en bestuursrapportages worden verdeeld naar de beheerproducten op basis van kosten. Alle overige ondersteunende beheerproducten op basis van uren.

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten per tactisch doel doorbelast naar enerzijds de bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Beheerproducten en tactische doelen die specifiek voor één taak worden uitgevoerd drukken voor 100% op deze taak. Producten en tactische doelen die bijdragen aan het realiseren van beide taken worden op basis van aandachtsintensiteit toegerekend. Voor de verdeling van de beleidsproducten en belastingcategorieën over de programma's wordt verwezen naar bijlage 7.

B. Kostentoedeling naar de belastingcategorieën

Door de wijziging van het belastingstelsel in 2009 is de toedeling van de kosten en opbrengsten over de belastingsoorten gewijzigd. De voormalige taken 'waterbeheersing' en 'waterkeringbeheer' worden nu samen met het passieve deel van 'waterkwaliteitsbeheer' omgeslagen in de watersysteemheffing. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing.

De kosten van de taak watersysteembeheer worden toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorieën, met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten in, dit zijn: heffen, invorderen en verkiezingen. De kosten hiervan worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën, op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn onder meer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekening houdend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd. Rekening is gehouden met de actualisatie van de Kostententoedelingsverordening 2019.

Conform de wetgeving die inging in 2009 wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreinigingsheffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

Reserves: verloop van mutaties en saldi

Egalisatiereserves: nihil eind 2026

Het verloop van de onttrekkingen en saldi van de egalisatiereserves 2023 t/m 2026 is:

Verloop egalisatie-reserves, € mln	Saldo 01-01-2023	Mutaties				Saldo 31-12-2026
		2023	2024	2025	2026	
Omslag ingezetenen	13,7	-0,7	-5,4	-4,8	-2,9	0,0
Omslag gebouwd	12,0	0,5	-6,9	-1,7	-3,9	0,0
Omslag ongebouwd	1,1	-0,1	-0,7	-0,3	0,0	0,0
Omslag natuur	0,5	-0,05	-0,06	-0,06	-0,07	0,2
Zuiveringsheffing	2,7	-1,0	-1,7	0,0	0,00	0,0
Totaal	30,0	-1,3	-14,7	-6,9	-6,9	0,2

Algemene reserves: geen bijstorting 2023

De ondergrens van de algemene reserves is bepaald op 5% van de begrote jaarlijkse netto-exploitatiekosten (vóór egalisatie). Met de toegenomen kosten zou Rijnland in 2023 € 0,6 mln moeten bijstorten. Vanwege de onzekere situatie begroten we ook voor de jaren daarna nu nog geen extra bijstortingen.

	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserves	10,9	10,9	11,7	12,1	12,5
Egalisatiereserves	30,0	28,7	14,0	7,1	0,2
Overige bestemmingsreserves ²⁾	31,9	23,1	24,8	26,6	26,3
Voorzieningen ³⁾	6,7	6,6	6,6	6,5	6,5
Totaal	79,4	68,1	55,4	50,8	45,5

1) Uitkomsten van de jaarrekening 2021 zijn meegerekend

2) Inclusief bestemmingsreserve baggerwerken

3) Grotendeels wachtgeld en pensioenvoorziening dagelijks bestuur

Restrisico's en weerstandsvermogen

In aansluiting op de risicoparagraaf (hoofdstuk 11) volgt hieronder een overzicht van de restrisico's in volgorde van mogelijke impact. Soms is overigens sprake van onzekerheden in afgegeven ramingen. Waar mogelijk zijn de restrisico's onderscheiden in specifieke dan wel algemene aspecten.

Alles overwegende acht het college deze begroting en de weerstandscapaciteit voldoende robuust om de eventuele gevolgen van de restrisico's in 2023 te kunnen dekken. Het beeld na 2023 is minder zeker dan in vorige begrotingsrondes.

Qua beleid en proces is het van belang dat sinds 2008 risicomanagement wettelijk is verankerd. Bestuur en management van Rijnland erkennen dat risicomanagement nooit op zichzelf staat. Het is afgeleid van waar Rijnland voor staat, de strategie met de doorvertaalde doelstellingen en te bereiken resultaten, en ook de cultuur. Risicobeheersing betekent continu afwegen doen, kosten en risico's.

Om financiële tegenvallers van de hieronder vermelde restrisico's op te kunnenvangen heeft Rijnland weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- 1 de weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- 2 alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisico's. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de samenhang en domino-effecten van optredende risicovolle gebeurtenissen.

De VV heeft op 26 september 2012 besloten de ondergrens van de algemene reserves te bepalen op 5% van de totale exploitatiekosten voor egalisatie. Dit is in 2023 € 10,9 mln. De feitelijke ondergrens ligt op € 11,5 en vergt een bijstorting. Voorgesteld is om deze uit te stellen vanwege de actuele economische situatie.

	Omschrijving restrisico (Met portefeuillehouder)	Beheersmaatregelen en evt. consequenties weerstandscapaciteit
1	<i>Hogere rentelasten dan begroot (Kastelein, allen)</i> De ECB heeft de korte rente in 2022 twee keer aanzienlijk verhoogd om de inflatiestijging te beteugelen. Een wijziging van 1% rente betekent voor een kapitaalintensieve organisatie zoals Rijnland een begrotingsmutatie van ca € 1 mln.	Mocht de lange rente voor Rijnland structureel boven de 3% komen, dan zijn temporiserings in het investeringsprogramma waarschijnlijk niet te vermijden. Deze zullen via de bestuursrapportages worden voorgelegd.
2	<i>Algehele prijsstijgingen en schaarste (Kastelein, allen)</i> De schaarste en hogere inflatie heeft binnen Rijnland alle aandacht. Vaak is sprake van inkoopcontracten met een langere doorlooptijd en lag de doorberekende prijsstijging onder het momenteel historisch hoog inflatiecijfer. In deze begroting is weliswaar gerekend met een hogere prijsstijging dan vorige jaren, maar de vraag is of het voldoende is. Met name de stroomprijs vanaf 2024 is onzeker. Schaarste van grondstoffen, materiaal en onderdelen - met langere levertijden als gevolg - mag niet tot verminderde continuïteit leiden. De elektriciteitsprijs is tot en met 2024 grotendeels vastgezet. De kans is aanwezig dat deze daarna hoger uitpakt, dan waarmee in deze meerjarenraming is gerekend.	Voorraadbeheer van cruciale onderdelen staat nog in de kinderschoenen en is binnen assetmanagement een van de volgende aandachtspunten. In combinatie met toegenomen schaarste streeft Rijnland ernaar om de continuïteit onverminderd te handhaven, bijvoorbeeld door de inzet van tijdelijke, te huren (delen van) installaties. Wat hogere prijzen vanaf 2025 voor gevolgen met zich mee kunnen brengen. wordt in de volgende begrotingsronde uitgewerkt. Naast meerdere energiebesparingsplannen kan gebruikt worden gemaakt van scenarioplanning en stresstesten.
3	<i>Hogere onderhoudskosten dan begroot (Knapp, Langeslag)</i> Rijnland is in transitie richting risicogestuurd onderhoud. Naarmate de data over de onderhoudstoestand ('asset health') ter beschikking komen, constateert Rijnland een instandhoudingsachterstand bij bepaalde groepen assets. Dit kan in 2023 onder meer leiden tot meer correctief onderhoud dan begroot. De onderhoudskosten voor schadeherstel aan regionale keringen zijn structureel verhoogd. Intensievere inspecties laten meer schade zien. Een deel hiervan betreft moeilijk verwijtbare schade, die als tweejarige pilot wordt uitgevoerd. De verwijdering van exotische waterplanten tot slot wordt beïnvloed door het weer en fluctueert qua kosten met plus of min een half miljoen.	In principe worden deze risico's waar mogelijk beheerst door een geleidelijk aan professionelere organisatie voor onderhoud en asset management. De organisatie is druk bezig met de ingezette transitie naar risicogestuurd onderhoud, waar consequent op gerapporteerd wordt. Het borgen van de (specifieke) bedrijfscontinuïteit weegt uiteindelijk zwaarder dan een budgetoverschrijding, die in het verleden binnen de totale begroting kon worden opgevangen. Het budget voor verwijdering van exotische waterplanten is gebaseerd op een gemiddelde van de afgelopen (warme en droge) jaren en niet zozeer het extreemste scenario.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
4	<i>Hogere personeelskosten dan begroot (Knapp)</i> De circa 900 Rijnlanders maken deze begroting waar. Binnen tien jaar zal ongeveer tweederde van de huidige medewerkers geleidelijk aan moeten worden vervangen, rekening houdend met het natuurlijk verloop (en pensioneringsgolf). Vooralsnog is dit ondanks de krappe arbeidsmarkt redelijk gelukt. Tijdelijk meer inhuur dan begroot is evenwel een mogelijk risico als gevolg van het moeilijker kunnen invullen van posities door (blijvende) krapte op de arbeidsmarkt. De krapte op de arbeidsmarkt heeft ook tot gevolg dat de salarissen waarop nieuwe medewerkers worden ingeschaald hoger kunnen liggen, omdat de onderhandelingspositie van werknemers die moeten worden verleid tot werken bij Rijnland, gunstig is. Een andere onzekerheid is de nieuwe cao die in meer of mindere uit zal gaan van de inflatiestijging. De kans is aanwezig dat het personele budget, uitgaande van een volledige bezetting, dan niet voldoende toereikend is. Aanverwante, maar moeilijk kwantificeerbare risico's zijn de braindrain door te pensioneren medewerkers. Een ander risico is langdurige tijdelijke vervanging op cruciale functies. Een projectteam bijvoorbeeld zou uit continuïteitsoverwegingen voor het merendeel uit eigen mensen moeten bestaan. Verder komt het ABP veelal na vaststelling van deze begroting met de definitieve hoogte van de pensioenpremie. In hoeverre deze hoger ligt dan begroot is door de inflatie-onzekerheid moeilijk te beoordelen.	Rijnland stuurt actief op de totale hoogte van de loonsom en een goede bezetting van de formatie. Stuurinformatie is onder meer een overzicht van genomen en te nemen acties dat ieder kwartaal in DT wordt behandeld. Directie en college erkennen dat vaker sprake is van een ingewikkelde puzzel en trachten die binnen de gestelde kaders passend te krijgen. Door werk te maken van recruitment en opvolgingsmanagement verwacht Rijnland de in-, door- en uitstroom in goede banen te leiden – enkele uitzonderingen daargelaten. Dit gebeurt onder meer door intern opleiden van kritische functies, gebruikmaken van meester-gezel-constructies en het borgen van kennismanagement. De vervanging van de uitstroom door pensionering wordt voor zover mogelijk grotendeels opgevangen door jongere instroom. Onder voorwaarden zouden medewerkers in enkele gevallen kunnen doorwerken na hun pensionering.
5	<i>Specifiek: afwikkeling voormalige baggerdepot Haarlemmermeer (Langeslag)</i> Rijnland participeert via een VOF in de exploitatie van een sinds 2016 gestopt baggerdepot in de Haarlemmermeer, MeerGrond. Op het terrein ligt nog grond waar inmiddels zwaardere wettelijke eisen voor verdere verwerking voor gelden. De aanwezigheid van verontreinigingen kan leiden tot substantiële verwijder- of saneringskosten. Verwijderen of saneren is nodig om het terrein te kunnen herinrichten. De restkosten lopen uiteen van € 1,0 tot € 3,5 mln.	De verkoop van het voormalig baggerdepot verloopt moeizaam door complicaties bij de herbestemming en herontwikkeling van het terrein. De VOF neemt het standpunt in dat de gemeente Haarlemmermeer moet bijdragen in de extra kosten en is daarover met de gemeente in overleg. Via de buraps wordt het bestuur nader geïnformeerd.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
6	<i>Specifiek: opgeslagen pfos-bluswater en baggerwerken (V.d. Sande, Langeslag)</i> In 2008 ontstond met pfos vervuild bluswater na een incident op Schiphol. Rijnland verzorgde mede vijf opslagbassins voor dit bluswater en werd onverwacht door de rechter gelast om de ontstane situatie te beheersen, hoewel we onszelf niet verantwoordelijk achten. Varianten van dezelfde probleemstof werden in bagger geconstateerd, wat heeft geleid tot vertraging van meerdere baggerwerken. Sinds de vaststelling van opeenvolgende tijdelijke handelingskaders zijn inmiddels meer (eind) verwerkers bereid om met pfos verontreinigde grond/bagger te ontvangen. Rijnland overlegt frequent met de betrokkenen van het incident (KLM, Schiphol) om te besluiten of gestart kan worden met de uitwerking van het alternatief, inclusief een mogelijk extra zuiveringsinspanning.	<i>Bassins</i> Rijnland en belanghebbenden hebben een voorkeursalternatief uitgewerkt waarbij pfos-houdend water vanuit de voormalige bassins op een natuurlijke wijze kan worden afgevoerd in plaats van deze op te pompen, te zuiveren en af te voeren. Dergelijke lozingen vergen waarschijnlijk een via de vergunningverlening geëiste extra zuiveringsvoorziening. De komende jaren wordt of de huidige situatie (oppompen en zuiveren) in stand gehouden of wordt, indien partijen daar overeenstemming over bereiken, overgestapt op een goedkoper alternatief indien de waterkwaliteit dat toelaat. Andere technische ontwikkelingen om pfos te verwijderen worden nauwlettend gevolgd.
7	<i>Financiering te herstellen calamiteiten (allen)</i> Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet geheel te begroten is.	De praktijk heeft geleerd dat de aansprakelijkheid voor opgetreden schade in uiteenlopende opschalingen beperkt is, tenzij de schade op eigen terrein is of nadrukkelijk komt door Rijnlands falen zoals persleidingbreuken. De grootste kostenpost de afgelopen jaar kwam uit op ca. € 1,0 mln. Mocht sprake zijn van substantiële herstelschade, dan zal hiervoor binnen de lopende begroting dekking voor worden gevonden. Via de buraps wordt dit eventueel als begrotingswijzigingsvoorstel teruggekoppeld.
8	<i>Specifiek: mate van aanvullende maatregelen op awzi Velsen (Knapp)</i> De awzi Velsen is één van de twee zuiveringen die op zogeheten rijkswater lozen. Rijkswaterstaat (RWS) houdt toezicht of deze awzi voldoet aan de lozingseisen van effluent op het Noordzeekanaal, wat vooralsnog niet het geval is.	Rijnland voert in overleg met RWS aanvullende maatregelen uit op Velsen. waarvan de effecten nog niet geheel bekend zijn Daarnaast bereiden we deze zandfilter voor, mochten eerdere maatregelen niet genoeg opleveren. De uitvoering is vooralsnog niet voorzien, geraamd of gepland.
9	<i>Specifiek: hogere HWBP-bijdrage dan begroot (Knapp)</i> Het HoogWaterBeschermsProgramma vereist jaarlijks van ieder waterschap een financiële bijdrage. Deze is voor 2023 geraamd op € 13,4 mln. Ondanks de zorgvuldige totstandkoming en afstemming van deze bijdrage leren de afgelopen jaren dat telkens een aanvulling is vereist.	Overschrijdingen begroten van een grote verbonden partij als het HWBP ligt niet voor de hand en zou een self fulfilling prophecy zijn. Rijnland houdt actief vinger aan de pols bij de totstandkomingen en bijstellingen, zowel bestuurlijk als ambtelijk op het hoogste niveau.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
10	<i>Specifiek: toestand gevelbekleding (Fierens)</i> De gevel van het hoofdkantoor aan de Archimedesweg is in slechte staat, er zijn zelfs enkele gevelpanelen losgeraakt en naar beneden gevallen. Uit onderzoek is gebleken dat er geen acuut gevaar van afvallende panelen meer is, maar dat herstel binnen redelijke termijn noodzakelijk is. Dit zou € 1 tot € 2 mln vergen en is niet in de huidige begroting opgenomen.	Het (tijdig) herstellen van de gevelbekleding en delen van het regelwerk daarachter voorkomt dat herstelwerkzaamheden in een later stadium nog veel meer kosten met zich meebrengt (verder achterstallig onderhoud zoals houtrot) en kan in de toekomst onveilige situaties door zwakke bevestiging van de gevelpanelen voorkomen. Onderzocht wordt hoe dit te bekostigen.
11	<i>Juridische risico's (meerdere pfh's)</i> Rijnland heeft een beperkt aantal rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen. De verwachting is dat de juridische risico's beperkt en acceptabel blijven, gezien onder meer Rijnlands goede invulling van de zorgplicht. Elk kwartaal wordt het college geïnformeerd over de stand van zaken rondom (mogelijke) rechtszaken en juridische risico's. Er zullen altijd besluiten zijn van Rijnland die kunnen worden bediscussieerd bij de (bestuurs)rechter. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet zal dit niet veranderen.	Het merendeel van de huidige juridische procedures zal geen grote financiële gevolgen hebben. In aanloop naar 2027 (einddatum KRW zonder verder uitstel) kan de achterblijvende waterkwaliteit een issue zijn dat kan worden ingeroepen bij de bestuursrechter. Uitspraken van het Europese Hof van Justitie wijzen ook die kant uit. Eind 2022 lopen circa tien zaken bij de bestuurs- en civiele rechter. Geen van deze zaken zal bij grondverklaring grote juridische of financiële gevolgen hebben voor Rijnland. Pfas-kwesties zijn separaat in deze risicoparagraaf toegelicht.
12	<i>Meer of minder belastingopbrengsten (Kastelein)</i> Het is per definitie lastig om de belastingopbrengsten op 1% of nauwkeuriger te begroten, gezien onzekerheden zoals fluctuaties in WOZ-waarde, kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Rijnland heeft voor 2023 gerekend met hogere kwijtscheldings- en oninbaarheidsgetallen gezien de economische situatie, als aanvulling op het (energie)compensatieprogramma van het kabinet.	Rijnland werkt met zo actuele en accurate info over de belastinginkomsten, om verschillen tussen begrote en werkelijke cijfers binnen aanvaardbare bandbreedtes te houden. Dit gebeurt via verbonden partij BSGR. Meevallers uit de heffingsopbrengst gebruikt Rijnland om de schuldenpositie te verbeteren. Tegenvallers moeten in de lopende begroting worden opgevangen.
13	<i>Specifiek: incidentele mee- of tegenvallers eigendommen (Kastelein)</i> De afgelopen jaren heeft Rijnland diverse overtollige gronden, terreinen en overige eigendommen met een substantiële boekwinst verkocht. Van belang is dat dergelijke incidentele meevallers hoogstens tijdelijk structurele tegenvallers kunnen compenseren.	Rijnland hanteert een middellange termijn-verkoopplan, wat in combinatie met de nog steeds aantrekkende vastgoedmarkt zorgt voor noemenswaardige incidentele baten. De komende jaren is rekening gehouden met de verdere verkoop, hoewel de toe te passen selectieprocedure (uit het Didam-arrest) voor vertraging kan zorgen.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
14	<i>Specifiek: zwemwaterkwaliteit (Von Faber)</i> De zwemwaterkwaliteit van de meeste officiële locaties voldoet weliswaar, maar de droogte en de bijbehorende aanpak zet de kwaliteit onder druk via o.a. meer blauwalgoverlast. Dit vergt extra menskracht en inventieve maatregelen die in deze begroting niet zijn opgenomen.	Mocht sprake zijn van eenzelfde droogteop-schaling als in 2022, dan accepteert Rijnland het gevolg van een tijdelijk lagere oppervlaktewaterkwaliteit.
15	<i>Specifiek: risico op afvalstoffenheffing bij HVC (Fierens)</i> Het kabinet overwoog de afgelopen jaren de vrijstelling van zuiveringsslib voor de afvalstoffenheffing op te heffen. Via HVC zou Rijnland hierdoor jaarlijks tot € 1,4 mln meer kunnen betalen.	De Unie voert een actieve lobby tegen deze heffing. Gezien de strikt gescheiden verwerking van zuiveringsslib ten opzichte van overig afval ziet de Unie het continueren van de vrijstelling met vertrouwen tegemoet.
16	<i>Specifiek: Atex-veiligheidsmaatregelen (Knapp)</i> Rijnland heeft veilig werken hoog in het vaandel staan en streeft naar trede drie van de officiële veiligheidsladder. De veiligheid van biogasinstallaties op vier awzi's vergde aanvullende maatregelen om brand- en explosiegevaar te beperken. Een externe audit heeft geleid tot aanvullende maatregelen die de komende jaren worden uitgevoerd.	Uit de audit volgen onder meer tien "no-regret maatregelen" die op de te verbouwen awzi Haarlem Waarder-polder zullen worden uitgevoerd. Deze zijn ondertussen toegevoegd aan de scope van het project. Daarnaast volgen een aantal aanbevelingen uit de audit die vooral gaan over werkprocessen, houding en gedrag. Deze worden opgepakt in de reguliere organisatie, vooralsnog zonder dat sprake is van additionele middelen.
17	<i>Specifiek: Btw-plicht Het Waterschapshuis (Fierens)</i> Het Waterschapshuis, de IT-regie- organisatie voor de waterschappen, was Btw-plichtig en ten tijde van dit begrotingstraject in afwachting van een cassatiezaak voor de Btw-koepelvrijstelling. Een eerdere rechtszaak heeft het Waterschapshuis gewonnen. Mocht de Hoge Raad in het voordeel van het Waterschapshuis besluiten, dan is voor Rijnland sprake van een eenmalig niet begroot Btw-voordeel van € 0,3 tot € 0,6 mln.	Geen verdere beheersmaatregelen.

Exploitatie: verdeling naar kosten- en opbrengstsoorten

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Verschil 2022-2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
<i>Lasten</i>							
Rente en afschrijvingen	57,4	57,9	61,9	4,0	66,8	74,5	81,1
Personeelslasten	73,8	76,5	83,2	6,7	82,7	81,2	82,6
Goederen en diensten van derden	100,6	103,5	113,5	10,0	120,0	120,6	124,3
Bijdragen aan derden	15,5	13,6	14,1	0,5	13,2	12,6	13,8
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0,0	0,4	0,4	0,0	0,4	0,4	0,4
Totaal lasten	247,4	251,9	273,1	21,2	283,0	289,4	302,1
<i>Baten</i>							
Financiële baten	3,9	3,6	3,6	0,0	3,6	3,6	3,6
Personeelsbaten	0,5	0,4	0,2	-/- 0,2	0,2	0,2	0,2
Goederen en diensten aan derden	18,6	17,9	22,1	4,2	18,4	19,5	16,6
Bijdragen van derden	1,7	1,1	1,7	0,6	1,8	1,8	1,8
Interne verrekeningen	6,9	6,1	6,0	-/- 0,1	5,7	5,8	6,2
Totaal baten	31,5	29,2	33,7	4,5	29,7	30,9	28,4
<i>Saldo baten en lasten</i>	215,9	222,7	239,4	16,7	253,4	258,5	273,7
Onttrekkingen aan reserves	-/- 4,4	-/- 8,7	-/- 8,8	-/- 0,1	-/- 0,2	-/- 0,2	-/- 0,2
Egalisatie van tarieven	-/- 3,0	5,4	-/- 1,3	-/- 6,8	-/- 14,7	-/- 6,9	-/- 6,9
Toevoegingen bestemmingsreserves	3,0	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,4	0,0	0,0	0,0	0,8	0,4	0,4
Resultaat	6,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op te brengen belastingen	218,4	219,4	229,3	9,9	241,2	253,7	267,0

Toelichting op exploitatierekening, met ontwikkeling meer- en minderkosten 2022-2023

Incidentele baten en lasten

Naast de opbrengst van verkoop eigendommen van € 10,2 mln zijn in de begroting 2023 geen incidentele baten en lasten. Incidentele baten en lasten kunnen het reguliere beleid van het waterschap verstoren.

Rente en afschrijvingen

Vanwege een ongunstige renteontwikkeling en toename van de investeringen nemen de rentelasten met € 2,7 mln toe. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten van de nota Vaste Activabeleid 2020. De post afschrijvingen is € 1,3 mln hoger door met name oplevering van een aantal investeringswerken in de loop van 2022 en 2023.

Personeelslasten

De personeelslasten stijgen ten opzichte van 2022 per saldo met € 6,7 mln.

De opbouw van de stijging is:

a. Toename personeelslasten eigen personeel en bestuur	€ 5,4 mln
b. Toename kosten inhuur, 9,8 fte t.b.v. grote projecten	€ 1,5 mln
c. Overige personeelslasten; lager opleidingsbudget	-/- € 0,2 mln

Specificatie toename personeelslasten eigen personeel en bestuur:

• Reguliere loonkostenontwikkeling in 2023 van 2,5%	€ 1,7 mln
• Doorwerking van toename personeelskosten door hogere CAO in 2022 en daarnaast de verwachting van een hogere CAO voor 2023	€ 2,6 mln
• Versterking personeelsbestand i.v.m. nieuwe ontwikkelingen	€ 1,1 mln

Totaal	€ 5,4 mln
---------------	------------------

Goederen en diensten van derden

Het verschil van €10 mln betreft hoofdzakelijk:

• Hogere onderhoudskosten met name door prijsstijgingen en afgesloten bestuurlijke overeenkomsten	€ 2,7 mln
• Hogere kosten hard- en software en ICT-diensten (o.a. verschuiving van investeringen naar exploitatie), zie ook de post "Goederen en diensten aan derden" m.b.t. de hogere doorbelasting	€ 1,6 mln
• Hogere kosten grondstoffen- en verwerken en afvoer slib door prijsstijgingen	€ 1,3 mln
• Hogere bijdrage grensoverschrijdend afvalwater als gevolg van prijsstijgingen	€ 1,2 mln
• Hogere elektriciteit- en gaskosten door schaarste en prijsstijgingen	€ 1,0 mln
• Meerkosten baggerkosten, zie ook de post onttrekkingen aan reserves	€ 1,0 mln
• Hogere bijdrage vaarwegbeheer door aanpassing normbedragen Zie ook de post "Bijdragen van derden"	€ 0,7 mln
• Hogere bijdrage muskusrattenbeheer vanwege inflatie en terugdringen tot de landsgrens (lange termijn)	€ 0,4 mln
• Hogere kosten chemicaliën door prijsstijgingen	€ 0,3 mln
• Hogere advies- en onderzoekskosten door derden	€ 0,3 mln
• Hogere kosten aanschaf materieel en BHV-middelen en bedrijfskleding	€ 0,3 mln
• Diverse overige kleine posten	€ 0,2 mln
• Lagere te betalen bijdrage in de WOZ-kosten	-/-€ 0,6 mln
• Lagere kosten telefonie/internet en laboratoriumonderzoek	-/-€ 0,4 mln

Bijdragen aan derden

De belangrijkste kostenpost is de bijdrage HWBP aan het Rijk. Deze is voor 2023 toe- genomen met € 0,5 mln tot € 13,4 mln. Voor de jaren daarop is de bijdrage HWBP: 2024: € 12,5 mln. voor 2025: € 11,9 mln en voor 2026: € 13,1 mln.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

De mutatie betreft een toevoeging aan de wachtgeld- en pensioenvoorziening dage- lijks bestuur van € 0,4 mln.

Financiële baten en personeelsbaten

Er is rekening gehouden met een jaarlijkse dividenduitkering van € 3,5 mln voor 2022 t/m 2026. De € 0,2 mln lagere personeelsbaten hebben te maken met beëindiging van een aantal detacheringen.

Goederen en diensten aan derden

De verkoopopbrengst van grond is hoger door de verwachting dat er met name meer zuiveringsterreinen verkocht zullen worden (+€ 3,3 mln). Ook is er sprake van een hogere doorbelasting van de I&A-kosten (+€ 0,8 mln). Zie ook de post Goederen en diensten van derden).

Bijdragen van derden

Vanwege aanpassing van de normbedragen van de te betalen bijdrage van het vaar- wegbeheer is de ontvangen bijdrage ook € 0,7 hoger. Zie ook de post "Goederen en diensten van derden".

Interne verrekeningen

Door het structureel minder activeren van uren neemt de post geactiveerde loonkos- ten af met € 0,6 mln. Daarentegen worden de extra inhuurkosten voor grote projecten en personeelsuitbreiding in de waterketen deels geactiveerd: +€ 0,5 mln.

Onttrekkingen aan reserves

Om conform huidig beleid (n.a.v. mid-term) de baggerreserve te verlagen, zijn evenals in 2022 de geraamde baggerkosten van € 8 mln (2022: € 7 mln) onttrokken uit de baggerreserve. Ook de laboratoriumkosten voor extra onderzoeken voor de bagger- werken van in totaal € 0,6 mln (2022: € 0,7 mln) wordt onttrokken uit deze reserve. Ook zijn er onttrekkingen uit de bestemmingsreserves frictiepot Strategische Personeelsplanning (€ 0,1 mln) en pfos-saneringen (€ 0,1 mln).

Toevoegingen algemene en bestemmingsreserves

Vanwege de huidige economische situatie vindt bijstorting van € 0,6 mln in de alge- mene reserves om in 2023 te voldoen aan de norm van 5% van de netto kosten voor egalisatie niet plaats.

Exploitatie: verdeling naar beide waterschapstaken

(in € 1 mln)	Jaarrek. 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Zuiveringsbeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer	100,6	104,7	108,5
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-/- 1,9	-/- 1,8	-/- 1,8
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
<i>Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>98,7</i>	<i>102,9</i>	<i>106,7</i>
Toevoeging bestemmingsreserves	1,5	0,0	0,0
Toevoegingen aan reserves	0,4	0,0	0,0
Onttrekkingen aan reserves	-/- 0,2	-/- 0,2	-/- 0,1
Egalisatie van tarieven	-/- 0,5	-/- 1,6	-/- 1,0
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>99,8</i>	<i>101,2</i>	<i>105,6</i>
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-/- 4,3	-/- 4,5	-/- 5,2
Bruto belastingopbrengsten	105,8	105,7	110,8
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	<i>101,5</i>	<i>101,2</i>	<i>105,6</i>
Resultaat	1,7	0,0	0,0

(in € 1 mln)	Jaarrek. 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Watersysteembeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer	119.1	121.5	134.4
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-/- 1.9	-/- 1.8	-/- 1.8
Onvoorzien	0.0	0.0	0.0
<i>Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>117.2</i>	<i>119.7</i>	<i>132.7</i>
Toevoeging bestemmingsreserves	1.5	0.0	0.0
Toevoegingen aan reserves	0.0	0.0	0.0
Onttrekking aan reserves	-/- 4.2	-/- 8.5	-/- 8.7
Egalisatie van tarieven	-/- 2.5	7.0	-/- 0.3
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>112.0</i>	<i>118.2</i>	<i>123.7</i>
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-/- 3.8	-/- 3.6	-/- 4.0
Bruto belastingopbrengsten	120.8	121.9	127.7
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	<i>116.9</i>	<i>118.2</i>	<i>123.7</i>
Resultaat	4.9	0.0	0.0

Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

Kosten beleidsproducten vóór doorbelasting in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Waterketen	BOD	Totaal
<i>Beleidsproduct</i>						
Planvorming	802	10.813	2.672	2.816	2.946	20.049
Aanleg en onderhoud waterkeringen	31.844	-	-	-	-	31.844
Inrichting en onderhoud watersystemen	-	50.628	8.820	374	268	60.090
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	-	-	-	85.712	-	85.712
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	-	52	-	-	-	52
Regulering	-	5.352	1.271	-	-	6.624
Beheersing van lozingen	-	-	-	277	-	277
Heffing en invordering	-	-	-	-	6.059	6.059
Bestuur en externe communicatie	-	-	-	-	9.318	9.318
Ondersteunende producten	-	-	-	-	22.884	22.884
Onvoorzien en overige inkomsten	-	-	-	-	-/- 3.500	-/- 3.500
<i>Totaal</i>	<i>32.646</i>	<i>66.846</i>	<i>12.763</i>	<i>89.179</i>	<i>37.975</i>	<i>239.410</i>
Onttrekkingen aan reserves	-	-/- 8.592	-/- 150	-/- 45	-/- 24	-/- 8.811
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	<i>32.646</i>	<i>58.254</i>	<i>12.613</i>	<i>89.134</i>	<i>37.952</i>	<i>230.599</i>

Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

Kosten en opbrengstsoorten in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Waterketen	BOD	Totaal
<i>Lasten</i>						
Rente en afschrijvingen	11.778	19.811	2.079	27.938	291	61.898
Personeelslasten	4.429	23.565	4.576	19.099	31.562	83.230
Goederen en diensten van derden	6.307	34.792	6.839	55.291	10.276	113.505
Bijdragen aan derden	13.478	291	55	248	61	14.133
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	-	-	-	-	350	350
<i>Totaal lasten</i>	<i>35.991</i>	<i>78.459</i>	<i>13.550</i>	<i>102.576</i>	<i>42.540</i>	<i>273.116</i>

<i>Baten</i>						
Financiële baten	-	-	-	94	3.500	3.594
Personeelsbaten	-	2	-	5	208	215
Goederen en diensten aan derden	2.493	8.016	520	11.204	-/- 108	22.125
Bijdragen van derden	7	1.292	7	435	9	1.750
Interne verrekeningen	845	2.303	260	1.659	956	6.023
<i>Totaal baten</i>	<i>3.345</i>	<i>11.613</i>	<i>787</i>	<i>13.396</i>	<i>4.565</i>	<i>33.707</i>
<i>Saldo baten en lasten</i>	<i>32.646</i>	<i>66.846</i>	<i>12.763</i>	<i>89.179</i>	<i>37.975</i>	<i>239.410</i>
Onttrekkingen aan reserves	-	-/- 8.592	-/- 150	-/- 45	-/- 24	-/- 8.811
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	<i>32.646</i>	<i>58.254</i>	<i>12.613</i>	<i>89.134</i>	<i>37.952</i>	<i>230.599</i>

Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

Belastingcategorieën in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Water-keten	BOD	Totaal
Aandeel ingezetenen	16.323	28.221	5.476	-	11.026	61.046
Aandeel gebouwd	14.234	24.609	4.775	-	11.551	55.169
Aandeel ongebouwd overig	2.057	3.556	690	-	1.308	7.610
Aandeel natuur	33	56	11	-	30	130
Aandeel zuiveringsheffing	0	1.813	1.661	89.134	14.036	106.643
<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	32.646	58.254	12.613	89.134	37.952	230.599

Financiering: hoe betalen we het?

Voor de financiering van de vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met kortlopende geldleningen, vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden. Het volgende overzicht laat de standen zien per 1 januari 2023 en 31 december 2023.

Bedragen x € 1 mln	Stand 1 januari 2023	Stand 31 december 2023
Te financieren vaste activa	765,3	833,1
Financiering		
Reserves	72,8	62,6
Voorzieningen	6,7	6,6
Kort vreemd vermogen	57,9	62,8
Bestaande langlopende geldleningen	613,5	576,6
Af te sluiten langlopende geldleningen 2023		124,5
Netto vlottende schuld	14,5	0,0
Totaal financiering	765,3	833,1

Het wettelijk kader is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2023 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 62,8 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal).

Prognose kasgeldlimiet per kwartaal

x € 1 mln.	Netto vlottende schuld 2023 per kwartaal			
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
primo maand 1	-44,1	-90,6	-92,9	-140,7
primo maand 2	-78,3	-92,2	-127,3	-145,6
primo maand 3	-90,9	-79,4	-136,2	-158,8
Gemiddeld	-71,1	-87,4	-118,8	-148,4

Kasgeldlimiet (KGL)	62,8	62,8	62,8	62,8
Ruimte onder KGL	0,0	0,0	0,0	0,0
Overschrijding KGL	-8,3	-24,6	-56,0	-85,6

Begrotingstotaal	273,1	273,1	273,1	273,1
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	62,8	62,8	62,8	62,8

De overschrijding van de kasgeldlimiet kan worden opgelost door het afsluiten van langgeldleningen.

Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken, Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2023 ad € 36,9 mln op lang geld blijft binnen de renterisiconorm van € 81,9 mln (30% van het begrotingstotaal).

Toetsing renterisiconorm

x € 1 mln.	2023	2024	2025	2026
Renteherzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0
Aflossingen	36,9	35,1	39,5	42,4
Renterisico	36,9	35,1	39,5	42,4

Renterisiconorm (RRN)	81,9	81,9	81,9	81,9
Ruimte onder RRN	45,0	46,8	42,4	39,5
Overschrijding RRN	0,0	0,0	0,0	0,0

Begrotingstotaal 2023	273,1	273,1	273,1	273,1
Percentage	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	81,9	81,9	81,9	81,9

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kort geld en/of lang geld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Het gemiddelde rentepercentage van de bestaande langgeldportefeuille bedraagt 1,5%. Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatiebesluit zijn dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in deze begroting de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen 2,50% (2022: 0,63%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen 0,10% (2022: 0,00%)

Aan de eigen financieringsmiddelen en aan de netto vlottende schuld wordt geen rente toegerekend.

Renteomslag

Er wordt pas overgegaan tot het aantrekken van externe financieringsmiddelen als de liquiditeitspositie van het waterschap daar aanleiding toe geeft. Mede gelet op het bovenstaande worden de beschikbare financieringsmiddelen niet aangewend voor financiering per project maar voor de financiering van het gehele complex van vaste activa. Het omslagpercentage voor 2023 over de boekwaarde per 1 januari is 1,35 (2022: 1,08).

EMU-saldo

In Unieverband is afgesproken dat de waterschappen in hun programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo⁵ blijkt.

Uit de tabel blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2023 méér uitgeeft dan ontvangt, vooral als gevolg van de investeringsuitgaven. In het baten- en lastenstelsel dat Rijnland (evenals andere waterschappen) hanteert leiden dergelijke uitgaven niet tot tekorten; echter wel volgens het transactiestelsel waarmee het Rijk en de EMU het exploitatiesaldo bepalen.

EMU-referentiewaarden 2023

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2023 tot een maximaal EMU-tekort van € 496,9 mln in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar (2022 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een verwachte referentiewaarde 2023 voor Rijnland van € 34,8 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft. Tot nu toe was de ruimte voor decentrale overheden voldoende. In het geval deze ruimte gaat knellen volgt overleg met de minister.

EMU-saldo (x € 1.000)		2022	2023
1.	<u>EMU-exploitatiesaldo</u>		
	Bij: Rente toevoeging reserves	0	0
	Bij: Toevoeging aan reserves	5.445	0
	Af: Ontrekkingen aan reserves	-/- 8.716	-/- 10.139
		-/- 3.271	-/- 10.139
2.	<u>Invloed investeringen</u>		
	Netto-investeringsuitgaven (incl. concernbrede korting)	-/- 95.411	-/-1.19.383
	Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
	Afschrijvingen	50.240	51.567
		-/- 45.171	-/- 67.815
3.	<u>Invloed voorzieningen</u>		
	Toevoeging aan voorziening	350	350
	Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 400	-/- 400
		-/- 50	-/- 50
4.	<u>Deelnemingen en aandelen</u>		
	Boekwinst	0	0
	Boekverlies	0	0
		0	0
	Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 48.492	-/- 78.004

5] In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Er is sprake van een tekort als een land in een jaar meer uitgeeft dan ontvangt. Rijnland is evenals andere decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Daarom zijn afspraken gemaakt met de minister van Financiën, in relatie tot de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof).

Rekenkundige uitgangspunten

Rekenkundige uitgangspunten, belastingeenheden en kentallen heffen en invorderen, vergeleken met Programmabegroting 2022 / MJP 2022-2025

Rekenkundige uitgangspunten

- 1 Concernbrede korting: 10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk, voor realisatieprognose investeringsprojecten en berekening kapitaallasten (ongewijzigd).
- 2 Rente langlopende leningen: 2,5% voor 2023 t/m 2026 (was: 0,66% in 2023, jaarlijks verhoogd met 0,03%).
- 3 Rente kortetermijnleningen: 0,1% (was: 0%).
- 4 Inflatie 2023: Er is gerekend met onderhoud: 5,2% en overig: 2,9%, beiden inclusief 1% efficiencykorting (was: 1%).
- 5 Loon- e.a. personele kosten, jaarlijkse stijging: 4% voor 2023 (was: 2,5%). 0% voor 2024/2025 (conform mid-term) en 2026: 2,5%.
- 6 Algemene reserves. ondergrens blijft 5% van de netto exploitatiekosten, vóór egalisatie (kader), echter in 2023 geen bijstorting.

Belastingeenheden

- 7 Ingezetenen. Toename aantal woonruimtes: jaarlijks 1%, zijnde +5.000 woonruimtes (ongewijzigd). Kwijtschelding: 2023 32.000 woonruimten (was in begroting 2022 30.000) en oninbaar 3.500 woonruimten (was in begroting 2022 3.000). Vanaf 2024 resp. 31.000 en 3.000.

- 8 Gebouwd. WOZ-waardestijging woningen en bedrijven: 2023 10% (begroting 2022, jaarschijf 2023: 2%). Toename belastingeenheden als gevolg van nieuwbouw: jaarlijks 1% (ongewijzigd). WOZ-waardestijging vanaf 2024 jaarlijks: 2% (begroting 2022: 2%)
- 9 Ongebouwd en Natuur. Voor ha. wegen is rekening gehouden met een tariefdifferentiatie van 400% (ongewijzigd). Oppervlakte: jaarlijkse afname 150 hectare (ongewijzigd) door nieuwbouw.
- 10 Zuiveringsheffing en Verontreinigingsheffing. Vervuilingseenheden woonruimten: jaarlijks 1% toename als gevolg van groei, zijnde +10.000 v.e. (ongewijzigd). Kwijtschelding: 2023 63.000 v.e. (was in begroting 2022: 60.000) en oninbaar 8.500 v.e. (was in begroting 2022: 6.500). Vervuilingseenheden bedrijven: oninbaar 4.500 v.e. (was in begroting 2022: 2.000). Kwijtschelding en oninbaar vanaf 2024 weer op eerdere niveau.

- 11 Totaal aantal belastingeenheden, rekening houdend met aandeel oninbaar en kwijtschelding en uitkomsten belastingcampagne 2022:

Categorie	Eenheid	2022	2023	2024	2025	2026
Omslag						
- Ingezetenen	Woonruimte	527.000	528.000	534.500	539.500	544.500
- Gebouwd	WOZ-waarden x € 1 mln	252.520	285.915	294.492	303.327	312.427
- Ongebouwd						
Overig	Hectare	82.500	84.100	84.000	83.900	83.800
- Natuur	Hectare	22.700	20.700	20.650	20.600	20.550
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheden. incl. directe lozers 7.000 v.e.	1.543.500	1.538.500	1.555.000	1.565.000	1.575.000

Kentallen heffen en invorderen

12 Rijnland heeft sinds 2011 de heffing en invordering uitbesteed aan de Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland.

De indicatoren voor 2023 zijn:

Indicatoren	Programma-begroting		Jaar-rekening
	2023	2022	2021
Perceptiekosten (% belastingopbrengst)	2,60%	3,22%	2,93%
Bedrag oninbaar(€)	1.295.000	889.725	981.907
Bedrag oninbaar (% belastingopbrengst)	0,55%	0,39%	0,43%
Bedrag kwijtschelding (€)	7.988.650	7.251.000	7.171.507
Bedrag kwijtschelding (% belastingopbrengst)	3,37%	3,19%	3,17%
Toegewezen kwijtscheldingsverzoeken (%)	85,00%	80,00%	86,00%
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%

Verbonden partijen

Rijnland werkt samen met verbonden partijen, om gezamenlijk de gestelde doelen te bereiken. Hieronder volgt een overzicht van de verbonden partijen van Rijnland met de beoogde resultaten voor 2023. Meer informatie per verbonden partij, waaronder de voordelen, belangen en doelstellingen, vindt u in:

[Verbonden partijen](#)

Beoogde resultaten 2023

1. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ HVC

Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie. Onverminderde inzet op terugwinning van fosfaat en andere grondstoffen. Zorgen voor een gematigde tariefontwikkeling. Match van aanbod en verwerking van slib en slibgranulaat door realisatie slibdrooginstallatie Alkmaar en realisatie structurele verwerkingsmethode slibgranulaat. Energetische verduurzaming SVI Dordrecht en realisatie fosfaatterugwinning uit vliegas in de installatie Dordrecht. Optimaliseren van een robuust plan slibeindverwerking voor de korte termijn en voor calamiteiten

2. De Nederlandse Waterschapsbank

Betrouwbare partner voor kredietverlening. Voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen. Inzetten op een goed rendement en stabiele dividenduitkering conform de afgesproken uitbetalingsratio van de winst.

3. Unie van Waterschappen

Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Lobby op 'wateronderwerpen' in Den Haag en Brussel. Vergroting zichtbaarheid waterschappen en samenwerking met VNG en IPO. Ondersteuning van de waterschappen bij gemeenschappelijke vraagstukken zoals belastingstelsel, verduurzaming en energie.

4. Het Waterschapshuis (HWH)

Evenwichtige groei rekening houdend met de behoefte van de waterschappen. Centralisering en uitwisseling van kennis optimaal ondersteunen. Het lopende koersplan loopt in 2023 af en daarom bijstelling van de koers met de volgende onderwerpen: ondersteunen digitale transformatie van de individuele waterschappen, het leveren van basisdiensten en doorontwikkeling van huidige sturing projecten en programma's en borgen beheer en onderhoud. Een oplossing vinden voor de optimalisatie van de flexibiliteit in combinatie met een vergroting van de structurele capaciteit.

5. Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland

Behoud van de ISAE-verklaring. Optimale prijs-kwaliteitverhouding door continue aandacht voor kostenreductie waarbij kwaliteit van de dienstverlening minimaal op een gelijk niveau houden. Groeistrategie handhaven d.w.z. verantwoorde, beheerste en gecontroleerde groei van het aantal deelnemers als instrument om tot vermindering van kwetsbaarheid, verlaging van kosten en verbetering van kwaliteit te komen. Blijven voldoen aan de hoge eisen van informatieveiligheid en privacy. Met gemeenten en

waterschap toepassen van meer maatschappelijk invordering en vroegsignalering van inwoners die niet kunnen betalen.

6. Aquon

Oplevering centralisatie met nieuwbouw in Houten in 2024 verder voorbereiden. Voldoen aan de vraag van de waterschappen naar monsterneming en analyse. Verbeteren van de AQUON inwinning- en laboratoriumprocessen met behoud van accreditatie. Doorontwikkeling van innovaties als sensormonitoring DNA-gerelateerde technieken en big data.

7. VOF Meergrond

Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. De gemeente Haarlemmermeer stelt begin 2023 de MER en het bestemmingsplan voor Park21 vast en vervolgens een inrichtingsplan voor het terrein. MeerGrond maakt met de gemeente nieuwe afspraken over bestemming van de aanwezige grond en actualisering van de beëindigingsovereenkomst.

Toelichting: wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin Rijnland een bestuurlijk en een financieel belang heeft en is een instrument om beleid uit te voeren. Leidend bij het aangaan van een samenwerkingsverband zijn de drie K's, te weten: verbetering van kwaliteit, vermindering van kwetsbaarheid en verlaging van de kosten. Meer informatie is te vinden in de door VV vastgestelde [Kadernota verbonden partijen](#).

Investeringsoverzicht per programma

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Programma Waterveiligheid							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Verbetering IJsseldijk Gouda *	21.180	18.546	645	445	1.480	2.580	5.150
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk I	32.848	27.971	830	5.100	500		6.430
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk II *	22.090	19.475	1.950	650	800		3.400
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk III *	16.586	12.391	3.387	2.300	2.700		8.387
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk VI	24.540	3.700	5.250	3.150	2.000		10.400
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk V	31.055	1.600	7.583	7.800	8.000		23.383
Toetsing regionale keringen	7.000	4.195	150				150
Kunstwerken Spaarndammerdijk *	8.336	7.894	1.025	1.500	2.579		5.104
Vervangen balgstuwen	450	252	500	1.000	3.500	3.500	8.500
Totaal onderhandenwerk	164.085	96.024	21.320	21.945	21.559	6.080	70.904
<i>Toekomstig werk</i>							
Dirk V (en later Dirk VI. VII)		0	800	2.900	10.300	21.000	35.000
Totaal toekomstig werk		0	800	2.900	10.300	21.000	35.000
Totaal waterveiligheid bruto	164.085	96.024	22.120	24.845	31.859	27.080	105.904
Totaal bijdragen derden		22.117	529	4.600	3.761	2.234	11.124
Totaal netto		73.907	21.591	20.245	28.098	24.846	94.780

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Programma Voldoende water							
Onderhandenwerk							
Stedelijke waterplannen	6.322	1.685	776	200	200	200	1.376
Piekberging Driemanspolder	81.200	80.498	210				210
Piekberging Haarlemmermeer	32.374	22.811	3.109	1.033	1.079		5.220
Sluisjes Halfweg	14.100	3.127	1.093	4.910	3.585	253	9.841
WGP Midden-zuid *	23.906	17.818	2.840	3.900	3.400	750	10.890
WGP Kust	10.078	7.758	1.200	100	600	50	1.950
Poldergemalen cluster 2	21.154	17.978	1.450	134			1.584
Poldergemalen cluster 3 *	37.898	11.633	8.550	11.400	7.800	1.500	29.250
Noordwijk a/Zee maatregelen grondwateroverlast	5.546	3.965	1.357				1.357
Overnemen en afstoten assets. sluizen bruggen	3.205	2.411	480				480
Inventariseren asbest	300	150	150				150
Vergroten doorvoer Krimpenerwaard	3.750	200	500	750	750	750	2.750
Totaal onderhandenwerk	239.833	170.033	21.715	22.426	17.414	3.503	65.058
Toekomstig werk							
Poldergemalen meerjarenraming				466	3.200	8.570	12.236
Poldergemalen vervangen telemetrie			250	250	250	250	1.000
Strategische agenda's mjr				500	500	300	1.300
Boezemgemalen				50	100	200	350
Oeververdedigingen			750	750	750	750	3.000
Sluizen en Kunstwerken					500		500
Zoetwaterprogramma (doorvoerroute Krimpenerwaard)						350	350
Totaal toekomstig werk			1.000	2.016	5.300	10.420	18.736
Totaal voldoende water	239.833	170.033	22.715	24.442	22.714	13.923	83.794
Totaal bijdragen derden		47.815	6.194	3.835	0	14	10.043
Totaal netto		122.218	16.521	20.608	22.714	13.909	73.751

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Programma Schoon en gezond water							
<i>Onderhandenwerk</i>							
KRW fase 2	17.442	12.467	1.730	1.250	30		3.010
KRW3 Noord	8.700	480	985	2.200	1.630	3.250	8.065
KRW3 ZUID	8.250	2.573	5.125	2.850	3.050	2.750	13.775
Cluster planontwikkeling (KRW Synergie)	3.729	427	300	325	300	300	1.225
Cluster landbouw	9.204	3.192	1.700	1.100	200	1.100	4.100
Zwemwater en menginstallaties	1.950	1.226	190				190
Blauwalgenbestrijding/Nieuwe Meer	1.320	1.218	50	50			100
Totaal onderhandenwerk	50.595	21.583	10.080	7.775	5.210	7.400	30.465
<i>Toekomstig werk</i>							
KRW fase 3				405	1.100	500	2.005
Maatregelen zwemwater *			100	100	100	100	400
Blauwalgenbestrijding *			200	200	200	200	800
Totaal toekomstig werk			300	705	1.400	800	3.205
Totaal Schoon en gezond water bruto	50.595	21.583	10.380	8.480	6.610	8.200	33.670
Totaal bijdragen derden		1.350	2.707				2.707
Totaal netto		20.233	7.673	8.480	6.610	8.200	30.963

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Programma Waterketen							
<i>Onderhandenwerk</i>							
AWZI Zwaneneburg (Voorheen Cluster zuiveren NH)	105.300	13.449	41.710	29.260	12.670	7.210	90.850
Cluster Waterketen 1 (was Zuiveren Zuid-Holland)	118.993	58.480	11.420	8.720	3.960	1.320	25.420
Cluster Waterketen 2 (was 4e zuiveringscluster)	19.760	9.782	5.100	3.800	1.350		10.250
AWZI Haarlem Waarderpolder	17.000	8.436	4.230	7.000	12.000	25.000	48.230
Vervangen E-installatie sliblijn AWZI Gouda	450	334	116				116
AWZI Zuiveringskringen Alphen ad Rijn (ZANK)	45.950	9.973	19.400	8.500	1.050		28.950
Persleidingen Hoofddorp	1.000	50	950	3.000	2.500	2.000	8.450
Valkenhorst	700	0	100	2.000	1.800	200	4.100
Totaal onderhandenwerk	310.128	101.216	83.026	62.280	35.330	35.730	216.366
<i>Toekomstig werk</i>							
Zuiveringskring Gouda					300	900	1.200
Zuiveringskring Leiden-N					200	2.100	2.300
Zuiveringskring Zwaanshoek				1.000	4.050	7.200	12.250
Assetmanagement AWZI's			50	1.000	2.200	4.060	7.310
Assetmanagement AWTS			950	2.150	2.300	2.300	7.700
Energieneutraliteit *			500	350	910	3.000	4.760
Minder uren activeren coalitieakkoord			-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-4.000
Totaal toekomstig werk			500	3.500	8.960	18.560	31.520
Totaal Waterketen bruto	310.128	101.216	83.526	65.780	44.290	54.290	247.886
Totaal bijdragen derden		561	100	0	0	0	100
Totaal netto		100.655	83.426	65.780	44.290	54.290	247.786

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Programma BOD							
Onderhandenwerk							
Cluster bedrijfsvoering	7.750	3.070	4.570	500			5.070
Totaal onderhandenwerk	7.750	3.070	4.570	500			5.070
Toekomstig werk							
Informatie en Automatisering *			430				430
Totaal toekomstig werk			430				430
Totaal BOD bruto	7.750	6.870	5.000	500			5.500
Totaal bijdragen derden							0
Totaal netto		6.870	5.000	500			5.500

Investeringsprojecten Prognoses 21-09-22 per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
Rijnlandbreed							
Onderhandenwerk	772.391	391.926	140.712	114.926	79.512	52.713	387.863
Toekomstig werk	0	0	3.030	9.121	25.960	50.780	88.891
Totaal Rijnlandbreed bruto	772.391	391.926	143.742	124.047	105.472	103.493	476.754
Totaal bijdragen derden	0	71.842	9.530	8.435	3.761	2.248	23.974
Totaal netto	772.391	320.084	134.211	115.613	101.711	101.245	452.780

Baggerprojecten (via exploitatiebegroting)							
Onderhandenwerk baggeren	46.665	36.225	8.000	9.500	6.550	1.300	25.350
Toekomstig werk baggeren					3.950	11.200	15.150
Totaal baggeren	46.665	36.225	8.000	9.500	10.500	12.500	40.500
Totaal bruto investeringen plus baggerwerken	819.056	428.151	151.742	133.547	115.972	115.993	517.254

Toelichting

De ramingen van investeringsprojecten zijn vóór aftrek van concernbrede korting. Voor de investeringen in de tabel die zijn aangegeven met een *, zitten kredietvoorstellen bij deze begroting. Voor de overige investeringen volgen kredietvoorstellen in 2023.

- Onderhanden werk: in voorbereiding of uitvoering, 90% realisatie verwacht Dit zijn afzonderlijke investeringsprojecten waarvoor het bestuur al een voorbereidings- of uitvoeringskrediet heeft verstrekt. De verwachte realisatie is 90% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 90% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.
- Toekomstig werk: verwachte kredietaanvragen, 75% realisatie verwacht Dit zijn meerjarenramingen van vervangings- en andere programma's, die naar verwachting nodig zijn om de beleidsvoornemens te realiseren. Deze ramingen zijn veelal nog niet uitgewerkt naar afzonderlijke projecten. Het bestuur heeft nog geen krediet verstrekt. De verwachte realisatie is 75% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 75% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.
- Toekomstig werk 2023: € 3 mln
Deze tabel bevat € 3 mln aan toekomstig werk in 2023.

COLOFON

Hoogheemraadschap van Rijnland

Archimedesweg 1
Postbus 156
2300 AD Leiden

Telefoon (071) 30 63 063
post@rijnland.net
www.rijnland.net

Corsa-nr: 22.070361

Versie: 26 oktober 2022

Voor VV 23 november 2022

*Meer weten over het hoogheemraadschap
van Rijnland? kijk op: www.rijnland.net*

Hoogheemraadschap van
Rijnland

